

*Nationaal
Restauratiefonds*

Jaarverslag 2012

Verstand van financieren,
hart voor monumenten.

 Nationaal
Restauratiefonds

Inhoudsopgaue

1. Voorwoord van de voorzitter	4
2. Kerncijfers	6
3. Het Restauratiefonds in beeld	8
4. Uerslag van het bestuur	9
4.1 Modernisering monumentenzorg; van beleid naar praktijk	9
4.2 Markt- en productontwikkeling	10
4.3 Restauratie- en instandhouding van rijksmonumenten	11
4.4 Restauratie van gemeentelijke en provinciale monumenten	13
4.5 Communicatie en kennisdeling	14
4.6 Algemeen beheer en bedrijfsvoering	15
4.7 Vooruitblik op 2013 en verder	20
5. Bestuur	22
6. Jaarrekening 2012	26
6.1 Balans per 31 december 2012	26
6.2 Staat van baten en lasten	27
6.3 Waarderingsgrondslagen	28
6.4 Toelichting op de balans	30
6.5 Niet uit de balans blijkende verplichtingen	46
6.6 Toelichting staat van Baten en Lasten	48
7. Overige gegevens	52
8. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	53
9. Organisatiestructuur	54
10. Nawoord professor mr. Pieter van Vollenhoven	56

De afbeeldingen in het jaarverslag zijn van GeoFort te Herwijnen. In 2012 ontving het project GeoFort het Restauratiefonds-compliment, omdat GeoFort een schoolvoorbeeld is van een geslaagde herbestemming van erfgoed met een maatschappelijk relevante invulling. GeoFort is een educatieve attractie op het gebied van cartografie en navigatie in Fort bij de Nieuwe Steeg, een voormalige schakel in de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

1. Uoorwoord van de voorzitter

Het is bijzonder om te zien dat - ondanks de economische situatie - veel eigenaren nog steeds het initiatief nemen om hun monument te onderhouden en te restaureren. Soms tegen de stroom in. We moeten immers niet vergeten dat het de eigenaren zijn die vaak hun nek uitsteken om Nederland mooi te houden, of in veel gevallen nog mooier maken. Het is goed om te constateren dat het Restauratiefonds daarbij betrokken is en daar een belangrijke bijdrage aan mag leveren.

Onze bijdrage leveren we sinds 1985 door naast het verstrekken van subsidies tevens laagrentende financieringen te verstrekken, gericht op de restauratie van monumenten. In 2012 bleek daar onverminderd vraag naar te zijn. We zien namelijk dat de vraag naar Restauratiefonds-hypotheken groter was dan we hadden begroot. Dat is op zich natuurlijk prachtig, want dat betekent dat veel eigenaren van rijksmonumentale woonhuizen hun pand hebben gerestaureerd. De eigenaren wisten daarbij goed de weg naar ons en de financiële mogelijkheden te vinden. Wat ook meespeelde bij de grote vraag naar Restauratiefonds-hypotheken waren eigenaren die

in beginsel voor een Brim-subsidie in aanmerking kwamen toch kozen voor een laagrentende lening. Dit alles zorgt er wel voor dat de druk op de beschikbare middelen in ons Revolving Fund te groot wordt.

Het herbestemmen van monumentale panden staat al een paar jaar hoog op de kalender van de overheid. Het besluit van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) om hiervoor de komende jaren via het Revolving Fund extra geld beschikbaar te stellen werd dan ook warm ontvangen. Concreet betekent die toevoeging dat eigenaren met plannen voor een grootschalige restauratie of herbestemming gebruik kunnen maken van een laagrentende lening. In 2012 werd voor ruim 14 miljoen euro aan offertes uitgebracht en voor ruim 10 miljoen euro door ons gereserveerd. Deze reserveringen zorgen voor financiële zekerheid bij eigenaren met restauratie- of herbestemmingsplannen. Mede door het naar voren halen van 20 miljoen euro door Staatssecretaris Zijlstra waren wij in de gelegenheid om die reserveringen af te geven en die zekerheid te bieden. Bij dergelijke initiatieven is dat van groot belang.

Het belang om samen te werken in onze sector is groot. Het Restauratiefonds onderhoudt dan ook goede contacten met bestuurders en ambtenaren binnen alle overheidslagen. Dit geldt ook voor een groot aantal particuliere organisaties. Nieuwe of vernieuwende initiatieven ontstaan door deze contacten. Het was dan ook prachtig om te zien dat door samenwerking met onder andere de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en een aantal van deze andere organisaties op 8 november 2012 het eerste Nationaal Monumentencongres werd georganiseerd. Tijdens deze dag in Amersfoort werd weer eens duidelijk hoe belangrijk samenwerken is, juist ook met mensen en organisaties buiten onze sector. In mijn ogen een belangrijke voorwaarde om de waarde en identiteit van ons erfgoed te verzilveren.

Een ander moment waarop wij mochten beleven hoe groot het draagvlak voor monumenten is, was tijdens de jaarlijkse Open Monumentendag(en). In september waren meer mensen dan ooit te vinden in en rondom onze monumenten in Nederland. Het Restauratiefonds draagt dit evenement al jaren een warm hart toe. We zijn er namelijk van overtuigd dat het enorm belangrijk is dat de inspanningen van eigenaren om hun monumenten te onderhouden zichtbaar worden gemaakt aan een breed publiek en worden gewaardeerd. Want die waardering zorgt voor initiatieven die nodig zijn om onze monumenten mee te nemen naar de toekomst.

Die toekomst laat een aantal uitdagingen zien die we gezamenlijk aan moeten gaan. Zo zou de eerder genoemde druk op ons Revolving Fund zo groot kunnen worden, dat wij eigenaren niet meer structureel kunnen ondersteunen met laagrentende financieringen. Als dat betekent dat die eigenaren hun restauratie niet uitvoeren, kan dat grote consequenties hebben voor het monument, maar bijvoorbeeld ook voor de bouw- en restauratiesector. Een andere zorg is de mate waarin banken bereid zijn financieringen te verstrekken aan eigenaren met restauratieplannen.

Het Restauratiefonds kan met haar totaalfinanciering een complete restauratie financieren, maar vooral bij grote investeringen is het wenselijk en soms noodzakelijk om dit gezamenlijk met andere financiers te doen. In de praktijk blijken steeds minder banken hiertoe bereid, wat ervoor kan zorgen dat de herbestemming of grootschalige restauratie van een monument geen doorgang kan vinden. Tot slot is er zorg voor de gemeentelijke monumenten. Wij zien een beeld ontstaan dat veel gemeenten minder aandacht en middelen hieraan (kunnen) besteden. Toch is deze groep van ruim 50.000 monumenten zeer waardevol. En ook deze eigenaren zijn nog steeds bereid om in hun bezit te investeren. De vraag naar laagrentende leningen uit de provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten is daarvoor een belangrijk signaal. Die vraag is zo groot gebleken dat veel fondsen volledig in leningen zijn uitgezet. Het Restauratiefonds wil zich dan ook blijven inzetten om deze fondsen gezamenlijk met provincies, gemeenten en andere organisaties weer aangevuld te krijgen.

Ik ben er van overtuigd dat deze uitdagingen vanuit het geschatste draagvlak en de bereidheid tot samenwerking kunnen worden aangepakt. Iets dat al sinds de oprichting werd betoogd door de man waarvan wij in december als bestuur afscheid namen en die ik op mocht volgen als voorzitter van de Stichting Nationaal Restauratiefonds: professor mr. Pieter van Vollenhoven. Hij was vanuit dat perspectief namelijk altijd op zoek naar nieuwe invalshoeken en bezig om obstakels in het behoud van erfgoed uit de weg te nemen. In de overtuiging dat ons cultureel erfgoed een belangrijk deel van ons zelfrespect en identiteit bepaalt en vanuit de gedachte dat we dat erfgoed het beste kunnen behouden door duurzame financiering. Wij nemen als bestuur deze gedachte mee in ons toekomstig beleid.

Mr. Boele Staal
voorzitter Nationaal Restauratiefonds

Boele Staal

“... overtuiging dat ons cultureel erfgoed een belangrijk deel van ons zelfrespect en identiteit bepaalt en vanuit de gedachte dat we dat erfgoed het beste kunnen behouden door duurzame financiering.”

2. Kerncijfers

Kerncijfers

(Bedragen x € 1.000,-)

Portefeuille financieringen

Bouwrekeningen

Voorfinanciering rijkssubsidies

Overige Bouwrekeningen

Totaal Bouwrekeningen

Leningen

Laagrentende leningen

Financieringen Restauratiefondsplus-hypotheek

Marktconform rentende leningen

Financiering OCW

Overige laagrentende leningen

Regionale Restauratiefondsen

Cultuurfonds-hypotheken

Varend Monument-Leningen

Totaal leningen

Totaal portefeuille financieringen

Overige portefeuilles

Aangetrokken onderhandse leningen

Zero-leningen

Belegde subsidie-op-termijn

Brom rekening-courant (aantal)

Productie

Bouwrekeningen

Leningen

Overige gegevens

Uitbetaalde rijkssubsidies

Revolving Fund

Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheek 2012

Gecreëerd opnieuw beschikbaar Revolving Fund

Resultaat

201220112010

0010.020
19.52817.00322.135
19.52817.00332.155

356.303338.913316.672
2.61200
206.916198.956198.936
7.65510.45513.217
16.79715.13313.210
26.32724.90119.931
236227232
616.846588.585562.197

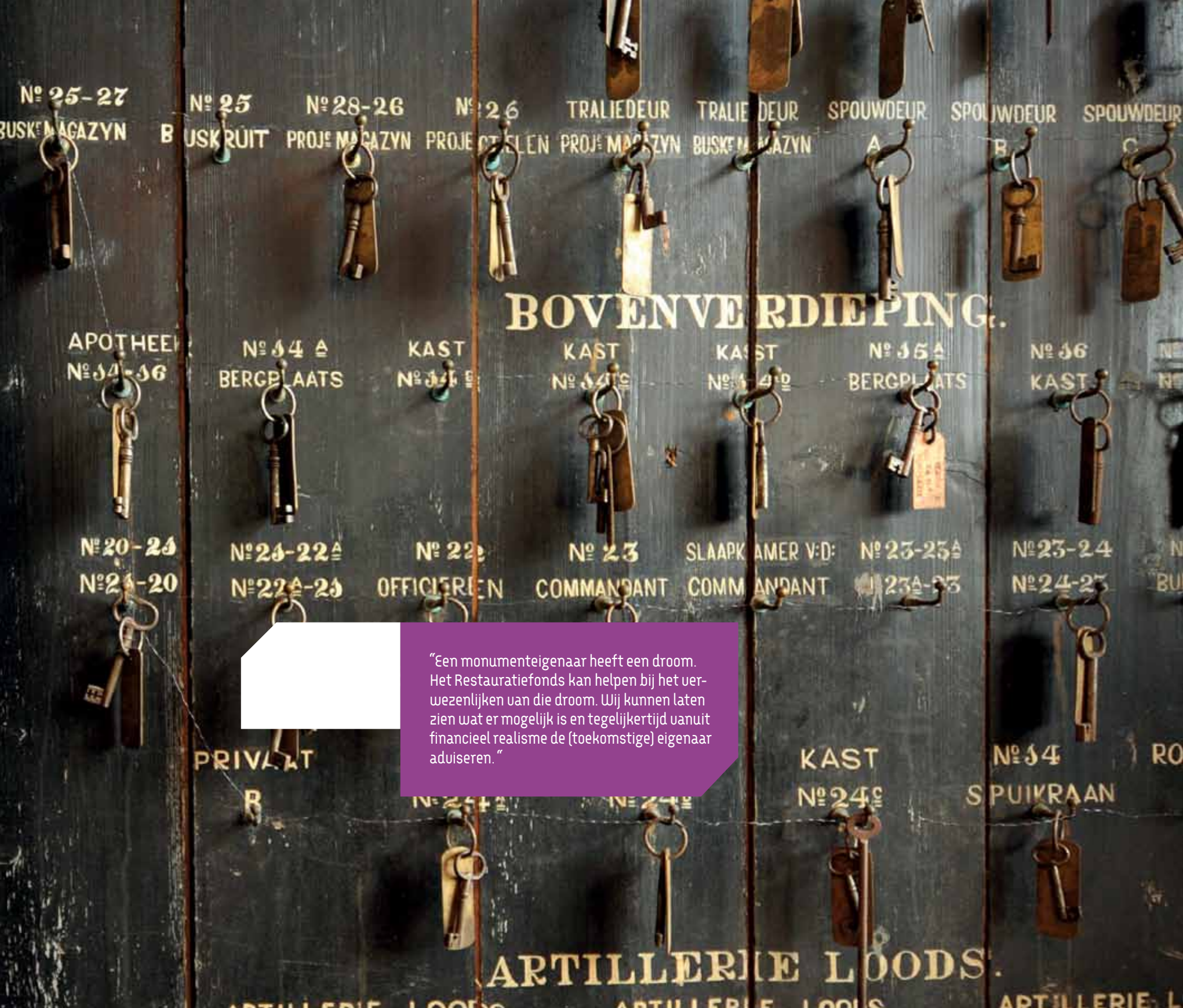
636.373605.588594.352

69.34858.86587.757
57.60565.53972.991
81.65288.19996.170
158221221

86.62783.758119.702
75.42468.35258.887

98.935115.298136.346
355.161350.683345.291
18.27100
24.05621.07222.115

4.6362.1195.417

“Een monumenteigenaar heeft een droom. Het Restauratiefonds kan helpen bij het verwezenlijken van die droom. Wij kunnen laten zien wat er mogelijk is en tegelijkertijd vanuit financieel realisme de (toekomstige) eigenaar adviseren.”

3. Het Restauratiefonds in beeld

Stichting Nationaal Restauratiefonds is in 1985 opgericht, op initiatief van het toenmalige ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC). De basis hiervoor is in 1984 gelegd in ‘de Nota voor de Monumentenzorg’. Het Restauratiefonds opereert binnen de statuten en de (beleids-)kaders van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en werkt nauw samen met dit ministerie en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Bij de start in 1985 was het Restauratiefonds primair belast met het uitbetalen van monumentensubsidies, het verstrekken van Restauratie-hypotheeken, voorfinancieren van subsidies en het beheren van het zogenoemde Revolving Fund. Deze dienstverlening is met instemming van het ministerie in de loop der jaren verbreed tot het bieden van een totale financieringsoplossing voor het restaureren van monumenten. De dienstverlening bleef niet beperkt tot rijksmonumenten, maar breidde zich uit naar gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden en, in het kader van de stadsvernieuwing, de particuliere woningverbetering. Monumenten staan immers niet op zichzelf, maar maken integraal deel uit van de zorg voor de gebouwde omgeving.

In het midden van de jaren negentig startte het Restauratiefonds met het uitbrengen van strategische adviezen over (het financieren van) de monumentenzorg. Dat leidde in de jaren daarna tot een hechte samenwerking met de ministeries van OCW en Financiën. Sinds 1996 stelt de Staat der Nederlanden zich borg voor de (financierings)activiteiten van het Restauratiefonds die zich richten op rijksmonumenten. In 2010 werd deze borgstelling uitgebreid naar gemeentelijke en overige monumenten. Op verzoek van het ministerie van OCW verbreedde het Restauratiefonds het aandachtsgebied naar het gehele koninkrijk en werd op Curaçao meegewerkt aan het opzetten van een monumentenfonds naar analogie van het Restauratiefonds. Met instemming van datzelfde ministerie zijn op alle eilanden van Caraïbisch Nederland ook revolverende fondsen beschikbaar gesteld. Sinds de Nota Belvédère in 1999 zet het Restauratiefonds zich eveneens actief in voor het behoud van het cultuurhistorisch waardevolle landschap in ons land. Al deze ontwikkelingen hebben geleid tot een bredere focus op het cultureel erfgoed. In 2006 zijn de statuten van het Restauratiefonds als gevolg van de hierboven geschetste ontwikkelingen aangepast, met instemming van het ministerie van OCW.

De missie en visie van het Restauratiefonds beschrijft het brede werkterrein en dient als afbakening van de activiteiten. In dit jaarverslag leest u een samenvatting van deze missie en visie, die de hoofddoelstellingen van de organisatie duidelijk in beeld brengt.

Missie

Het Restauratiefonds zet zich in voor het in stand houden van Nederlandse monumenten door het financieren, het geven van informatie en voorlichting, het uitbetalen van subsidies en het beheren van revolverende fondsen. Wij doen dit voor monumenteigenaren. Op klantgerichte wijze, waarbij wij streven naar een gezond financieel resultaat. Integer, solide en efficiënt. Dit betekent dat onze kerntaken liggen op het gebied van financiering en advies (subsidies, revolverende fondsen, informatie en voorlichting). Onze focus ligt op monumenten in Nederland. De manier waarop wij dit doen, is klantgericht; de behoefte van de eigenaar van het monument staat centraal. Wij zoeken geen maximaal financieel resultaat, maar een gezonde balans tussen kosten en opbrengsten (gezond financieel resultaat). Het Restauratiefonds heeft geen winstoogmerk. Wij zijn een betrouwbare en degelijke partner (integer en solide) en zoeken altijd naar een zo efficiënt mogelijke manier om aan de wensen van onze klanten te voldoen.

Uisie

Het Restauratiefonds wil een onafhankelijke en onmisbare partner zijn voor monumenteigenaren als het gaat om het financieren van en kennis over het behoud van monumenten. Wij hebben hiervoor structureel voldoende middelen beschikbaar. Hiermee leveren wij een substantiële bijdrage aan een mooi en herkenbaar Nederland.

Dit betekent dat het Restauratiefonds ernaar streeft zelfstandig te opereren en volledig bestaansrecht te hebben. De markt voor monumentenzorg vraagt om een professionele ketenregisseur, die met behulp van financiële kennis en kunde in staat is een brug te vormen tussen de monumenteigenaar en overheden aangaande monumentenzorg. Wanneer het gaat over financiering van en kennis over monumenten vervullen wij als ‘totaal-leverancier’ deze rol betreffende het proces en het financiële aspect van het behoud van monumenten. Er is voldoende continuïteit in de vorm van geld. Onze trots ligt in een belangrijke bijdrage aan een mooi en herkenbaar Nederland; met verstand van financieren en een groot hart voor monumenten.

4. Uerslag van het bestuur

4.1 Modernisering monumentenzorg; van beleid naar praktijk

Het afgelopen decennium is de monumentenzorg volop in ontwikkeling geweest, en is dat nog steeds. Door verschillende kabinetten zijn extra financiële middelen beschikbaar gesteld om de restauratie-achterstand weg te werken. Het accent ligt steeds meer op het in stand houden van monumenten. Daarnaast is een duidelijke verbreding te zien van de objectgerichte, individuele monumentenzorg naar een meer gebiedsgerichte benadering, waarbij ook herbestemming meer aandacht heeft gekregen. Ook heeft een verschuiving in bestuurlijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden plaatsgevonden. De in 2010 ingezette ‘Modernisering van de Monumentenzorg’ (MoMo) krijgt hiermee steeds verder gestalte.

Modernisering Monumentenbeleid

Naast het verminderen van de regels en het verkorten van procedures is een belangrijke doelstelling van de MoMo om de cultuurhistorie meer te integreren in de ruimtelijke ordening. Gemeenten zijn vanaf januari 2012 verplicht om bij het maken van een bestemmingsplan de aanwezige cultuurhistorische waarden te inventariseren en vervolgens vast te leggen in het bestemmingsplan. Dat geeft vooraf duidelijkheid aan de initiatiefnemers. Monumentenzorg wordt hierdoor minder als een ‘hindermacht’ ervaren.

Herziening Omgevingsrecht

Herbestemmen van gebouwen, complexen en structuren die hun functie verliezen, kan leegstand en verval tegengaan en daarmee het verlies aan belangrijke cultuurhistorische waarden voorkomen. Bij het moderniseren van de monumentenzorg is herbestemmen daarom een essentieel onderwerp. Om de aandacht voor herbestemmen vorm te geven is een Nationaal Programma Herbestemming in het leven geroepen. Een groot aantal organisaties werkt aan een gezamenlijke agenda van activiteiten. Het Restauratiefonds participeert hier ook in. Samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is in 2011 een regeling voor het wind- en waterdicht houden van leegstaande objecten die wachten op een herbestemming en een regeling voor haalbaarheidsonderzoeken opgezet. In samenwerking met BOEI is ook gewerkt aan een onderzoek naar de onrendabele top bij herbestemmingsprojecten en aan het bijeenbrengen van kennis over de financiering van herbestemmingsprojecten. Deze is ingebracht in de digitale Kennisbank

Herbestemmen van het Nationaal Programma Herbestemming.

De vraag rijst wel of dat voldoende is. In de praktijk van het herbestemmen lopen initiatiefnemers tegen een groot aantal regels en verschillende belangen aan. De doorlooptijd van herbestemmingsplannen wordt daardoor langer, terwijl de kwaliteit van het monument in die tijd meestal hard achteruit gaat. Daarnaast zien we in onze financieringspraktijk dat het financieren van dergelijke plannen in de huidige economische tijd en met de huidige bancaire financieringsregels vaak moeilijk is. Het Restauratiefonds maakt zich sterk voor de eigenaar en pleit daarom voor samenwerking tussen alle belanghebbenden.

Financiering monumentenzorg

In 2012 is via het ministerie van OCW structureel budget beschikbaar gekomen voor grootschalige restauraties en herbestemmingen van rijksmonumenten (uitgezonderd woonhuizen). Daarmee is gestalte gegeven aan de lang gekoesterde wens voor een structurele geldstroom voor grote restauratieprojecten. Deze werden in de afgelopen jaren vooral via ad hoc-regelingen gesubsidieerd, wat leidde tot veel onzekerheid bij de eigenaren van deze monumenten. Het bestuur van het Restauratiefonds onderschrijft de keuzes die de Staatssecretaris heeft gemaakt bij de uitgangspunten voor de toekomstige verdeling van de middelen. Laagrentende leningen voor de eigenaar die kan financieren, subsidie voor de eigenaar die daar niet toe in staat is.

Er zijn goede afspraken gemaakt met het ministerie van OCW, wat resulteert in een totale extra voeding van ons Revolving Fund van ruim 100 miljoen euro in de komende 5 jaar en 20 miljoen euro per jaar via provinciale regelingen en programma's. Op deze manier kan direct worden aangesloten op de ontwikkelingen en behoefte binnen de provincies. In samenwerking met de provincies en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is het de doelstelling om die regelingen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. Het is voor initiatiefnemers belangrijk te weten van welke regelingen zij gebruik kunnen maken.

Een toekomstbestendig monumentenbestel vraagt een adequate en structurele financiering, klantgerichte subsidieregelingen en financieringsinstrumenten, die de monumenteigenaar in staat stelt het cultureel erfgoed zo goed mogelijk in stand te houden. Dat is ook de reden dat in 2012 hard is gewerkt om de instandhoudingsregeling (Brim) aan te passen.

In 2011 werd hiertoe in opdracht van het ministerie van OCW een evaluatie van het Brim uitgevoerd. Hieruit kwam naar voren dat de Brim-filosofie door het veld breed gedragen wordt. Eigenaren geven aan dat zij inderdaad planmatiger te werk gaan als het gaat om het in stand houden van hun monument. Uitstel van kostbare restauraties wordt hierdoor beperkt, wat het op de langere termijn economisch voordelig maakt. Na 'het tussen-jaar' voor de Brim in 2012, kan in 2013 gestart worden met 'het nieuwe Brim'. Hiermee moeten zoveel mogelijk aanvragen voor onderhoudssubsidie kunnen worden gehonoreerd, zodat onderhoudsplannen worden uitgevoerd.

Een belangrijke aanpassing in het Brim is het introduceren van een keuze-mogelijkheid tussen subsidie en een laagrentende lening. Eigenaren van rijksmonumenten die in aanmerking komen voor subsidie kunnen in plaats van subsidie ook een Restauratiefonds-hypotheek aanvragen. In 2012 is voor een bedrag van ruim 8 en 10 miljoen euro aan Restauratiefonds-hypotheek verstrekt aan eigenaren van niet-woonhuis monumenten. Dat legt een groter beslag op ons Revolving Fund, maar past wel helemaal bij de filosofie 'van subsidiëren naar financieren', die een belangrijke drijfveer was voor de start van het Restauratiefonds in 1985.

Voor de eigenaar van een rijksmonumentaal woonhuis is de mogelijkheid om eigenaarslasten en afschrijvingen als aftrekbare kosten voor de inkomstenbelasting op te geven komen te vervallen. Van de onderhoudskosten is met ingang van het belastingjaar 2012 nog maar 80% aftrekbaar. Dat geldt voor zowel monumenten die een eigen woning zijn, als voor monumenten die onder de vermogensrendementsheffing (Box III) vallen. De drempel om voor de aftrek in aanmerking te komen vervalt echter ook voor alle monumenten. Daarmee wordt de regeling simpeler en wordt onderhoud gestimuleerd. Dat is een positieve ontwikkeling.

Een punt van zorg voor het Restauratiefonds zijn de forse bezuinigingen op het cultuurbudget. Ook de monumentenzorg wordt hierdoor getroffen. In 2012 is een generieke en structurele bezuiniging van 2,2% doorgevoerd. In 2013 loopt deze verder op naar 5%. Daarmee ontstaat de zorg dat juist op het moment dat de restauratie-achterstanden van de afgelopen 20 jaar bijna weggewerkt zijn, er wederom nieuwe achterstanden dreigen te ontstaan. In veel monumentale panden vinden culturele activiteiten plaats. Hierbij kan het gaan om concerten in kerken, maar ook om theatervoorstellingen in een herbestemd fabrieksgebouw. Bezuinigingen in de cultuursector kunnen dus ook een negatieve uitwerking krijgen op de exploitatie en het gebruik van monumenten.

4.2 Markt- en productontwikkeling

Restauratiefondsplus-hypotheek

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft het Restauratiefonds de Restauratiefondsplus-hypotheek ontwikkeld. De positieve ervaringen met het Revolving Fund voor woonhuismonumenten zijn voor de Staatssecretaris aanleiding geweest om dit systeem ook voor andere (grote) restauraties en herbestemmingen (van niet woonhuizen) in te zetten. Met ingang van 2012 stelt het ministerie van OCW de komende zes jaar –met jaarlijkse stortingen– ruim 100 miljoen euro beschikbaar. Uit dit fonds worden sinds 1 januari 2012 Restauratiefondsplus-hypotheek verstrekt. Er werd voor ongeveer 14 miljoen euro offertes uitgebracht, waarvan voor 2,6 miljoen euro al daadwerkelijk is verstrekt.

De doorlooptijd voor dergelijke investeringen is vaak lang, daarom kan voor een periode van 9 maanden een bedrag uit het fonds worden gereserveerd. Op deze manier krijgt de initiatiefnemer meer zekerheid voor de mogelijke financiering. Het aantal reserveringen groeide in de loop van 2012 zo snel, dat de minister besloot om 20 miljoen euro eerder ter beschikking te stellen. Op deze manier is in 2012 voor ruim 10 miljoen euro aan reserveringen afgegeven. Of de leningen daadwerkelijk worden verstrekt, hangt af van de definitieve voortgang en financiering van de restauratie- en herbestemmingsplannen.

Caribisch Nederland

Samen met het ministerie van OCW is ook in 2012 verder invulling gegeven aan een financieringsoplossing voor de monumentenproblematiek op de eilanden van Caribisch Nederland. Er is gewerkt aan het opzetten van een structuur om restauraties op deze eilanden te financieren, via een eigen fonds of rechtstreeks via het Restauratiefonds. Hiervoor is in de periode 2008-2011 acht miljoen euro beschikbaar gesteld door het ministerie van OCW. Deze middelen worden revolverend, als laagrentende leningen ingezet. De bestemming wordt door de diverse eilandbesturen vastgesteld, binnen de kaders die het ministerie van OCW hiervoor aangeeft. Het Restauratiefonds heeft hierover ook in 2012 intensief contact gehad met bestuurders en monumentenzorgers op alle eilanden van Caribisch Nederland. Het is mogelijk om op alle eilanden leningen te verstrekken; op Aruba en Curaçao via de goed functionerende monumentenfonds. Op de andere eilanden door samenwerking met lokale financiële organisaties.

Productontwikkeling

In 2012 zijn diverse verkenningen uitgevoerd of producten ontwikkeld:

- Samen met de provincie Noord-Holland is het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten ontwikkeld. De provincie heeft ruim vijf miljoen euro gestort bij het Restauratiefonds om dit fonds op te richten. Eigenaren van provinciale monumenten met een woonhuisfunctie, kunnen een lening tegen een lage rente aanvragen voor hun restauraties.

- Met provincies wordt in toenemende mate samengewerkt bij het inzetten van de beschikbare gelden voor de monumentenzorg. Dit gebeurt in de vorm van het uitbetalen van subsidies of het verstrekken van financieringen. Zo zijn met de provincie Friesland nieuwe afspraken gemaakt over de uitbetaling van provinciale subsidies en zijn de gesprekken met de provincie Gelderland in een vergevorderd stadium over de uitbreiding van het provinciaal Revolving Fund met 10 miljoen euro.

4.3 Restauratie- en instandhouding van rijksmonumenten

Met het verstrekken van financieringen en het uitbetalen van subsidies levert het Restauratiefonds een belangrijke bijdrage aan het in stand houden van monumenten. Voor de eigenaar van een rijksmonument is het Restauratiefonds een vast aanspreekpunt als het gaat om de financiering van restauratie of onderhoud. Bijvoorbeeld voor een laagrentende Restauratiefonds-hypotheek of een totaal financiering; een financiering op maat voor het hele restauratieproject.

De dienstverlening door het Restauratiefonds wordt in 2012 door klanten wederom met een 8,8 (2011: 8,8) als rapportcijfer gewaardeerd.

Restauratiefonds-hypotheek

Met de invoering van het Brim 2011 komen alle eigenaren van woonhuizen of monumenten met een woonhuisfunctie in aanmerking voor de Restauratiefonds-hypotheek. Het Restauratiefonds verstrekt deze laagrentende leningen (beduidend lager rentepercentage dan de marktrente met een minimum van 1,5%) uit het Revolving Fund.

In 2012 is voor 36,8 miljoen euro aan Restauratiefonds-hypotheek verstrekt. Dit is iets lager dan 2011 (39,4 miljoen euro), maar hoger dan begroot (28 miljoen euro). Aan eigenaren die in het Brim in aanmerking komen voor subsidie is (vanaf 2011) de mogelijkheid geboden om in plaats van subsidie een Restauratiefonds-hypotheek aan te vragen. In 2012 is - net als in 2011 - ruim 8 miljoen euro aan Restauratiefonds-hypotheek verstrekt aan eigenaren van niet woonhuizen. Hierdoor komt het bedrag

aan verstrekte Restauratiefonds-hypotheek boven het in de meerjarenprognoses beoogde niveau. Dit zorgt voor een tekort in het Revolving Fund van 13 miljoen euro.

Restauratiefondsplus-hypotheek

In 2012 werd voor ongeveer 14 miljoen euro offertes uitgebracht, waarvan voor 2,6 miljoen euro al daadwerkelijk is verstrekt. De belangstelling voor de regeling is groot, hetgeen ook duidelijk wordt uit het bedrag dat door ons gereserveerd is voor eigenaren met restauratie- en herbestemmingsplannen (10 miljoen euro). Het betreft in een aantal gevallen grote projecten, zoals de Meelfabriek in Leiden of de Hallen in Amsterdam, maar ook kleinere monumenten die zeer tot de verbeelding spreken en mede door deze financiering vaak een nieuwe bestemming krijgen.

Overige financieringen voor monumenten

In 2012 werd aan ruim 200 eigenaren – naast een laagrentende lening – een marktconforme financiering verstrekt, voor een totaalbedrag van 30,8 miljoen euro. Bij de Restauratiefonds-hypotheek financiert het Restauratiefonds bij ruim 40 procent van de restauraties ook de overige investeringskosten voor zijn klanten.

Het totaalbedrag aan verstrekte leningen bedroeg 75,4 miljoen euro (2011: 68,4 miljoen euro). Dit betreft zowel de laagrentende leningen als de marktconforme leningen voor alle soorten monumenten, zowel rijksmonumenten als gemeentelijke en provinciale monumenten.

Bouwrekeningen

In 2012 werd voor 86,6 miljoen euro aan Bouwrekeningen gecontracteerd (2011: 83,8 miljoen). In aantallen is de totale productie van bouwrekeningen gedaald van 583 in 2011 naar 473 in het afgelopen jaar.

Subsidie voor rijksmonumenten

Naast het verstrekken van financieringen betaalt het Restauratiefonds ook subsidies uit voor rijksmonumenten. In 2011 zijn door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in totaal 2.171 nieuwe rijksbeschikkingen afgegeven. Dit is een forse stijging ten opzichte van 2011 (1.270).

Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim)

In 2006 is de subsidieregeling voor het in stand houden van rijksmonumenten van start gegaan, waarmee het Rijk een verschuiving van restauratie naar instandhouding van monumenten wil bewerkstelligen. Verspreid over een periode van zes jaar worden de verschillende categorieën monumenten opgenomen in de instandhoudingsregeling. In 2012 kon de laatste groep eigenaren van kerkelijke gebouwen een aanvraag indienen. Ook voor de zogeheten 'groene monumenten' werd het aanvragen van

“Uit de dagelijkse ervaringen en de registratie van belangstellenden via de website weten we dat de behoefte aan financiële ondersteuning ook bij eigenaren van gemeentelijke en provinciale monumenten groot is.”

een Brim-subsidie mogelijk. Daarmee zijn alle categorieën monumenten toegenomen tot de instandhoudingsregeling. In 2012 zijn in het kader van deze regeling in totaal 1.643 beschikkingen afgegeven, met een totaal toegekend subsidiebedrag van 49,9 miljoen euro.

Het Restauratiefonds heeft met het ministerie van OCW en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed afgesproken, dat eigenaren, zodra zij een beschikking ontvangen hebben, gebruik kunnen maken van een bevoorschottingsfaciliteit naar gelang het werk wordt uitgevoerd. Het gaat hierbij om het gehele beschikte bedrag voor de planperiode van zes jaar. Hiermee is de regeling voor eigenaren veel toegankelijker en gebruiksvriendelijker, doordat de uitvoering van het geplande onderhoud niet meer afhankelijk is gesteld van het jaarlijks beschikbaar komen van subsidie.

Uitbetaling rijkssubsidies

In 2012 is in totaal 98,9 miljoen euro aan rijkssubsidies uitbetaald (2011: 148,1 miljoen euro).

4.4 Restauratie van gemeentelijke en provinciale monumenten

Het Restauratiefonds financiert ook provinciale monumenten, gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden in Beschermd Stads- en Dorpsgezichten en stadsvernieuwing. Het Restauratiefonds werkt hierbij samen met verschillende gemeenten en provincies, maar ook met particuliere organisaties, zoals het Prins Bernhard Cultuurfonds en het VSBfonds.

Cultuurfondsen voor Monumenten

Het Restauratiefonds en Prins Bernhard Cultuurfonds hebben tien jaar geleden het initiatief genomen om de financiële mogelijkheden te verruimen voor het behoud van gemeentelijke en provinciale monumenten en van beeldbepalende panden in Beschermd Stads- en Dorpsgezichten. Sinds 2005 zijn negen provinciale Cultuurfondsen actief: in Friesland, Gelderland, Groningen, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland. Deze fondsen worden mede gevoed door provincies, gemeenten, VSBfonds, corporaties, en andere monumenten organisaties. Uit de Cultuurfondsen voor Monumenten worden laagrentende leningen verstrekt.

In 2012 zijn dertig Cultuurfonds-hypotheek verstrekt voor een bedrag van 2,6 miljoen euro. Inmiddels is 26 miljoen van de beschikbare 29 miljoen euro in de Cultuurfondsen voor monumenten uitgezet in leningen. In de meeste provincies (met uitzondering van Utrecht en Overijssel) zijn de beschikbare middelen vrijwel geheel besteed. Daarom is ook in 2012 overleg gevoerd met het Prins Bernhard Cultuurfonds en de provincies over mo-

gelijke extra stortingen in de Cultuurfondsen. Dit heeft nog niet tot extra toevoegingen aan de fondsen geleid. Uit de dagelijkse ervaringen en de registratie van belangstellenden via de website weten we dat de behoefte aan financiële ondersteuning ook bij eigenaren van gemeentelijke en provinciale monumenten groot is. Het is belangrijk dat deze groep eigenaren (financieel) kan worden ondersteund en gestimuleerd om hun monument te onderhouden of restaureren.

Regionale Restauratiefondsen

Voor een aantal gemeenten en provincies heeft het Restauratiefonds eigen 'Regionale Restauratiefondsen' opgericht. Een eigen revolverend fonds, waaruit de gemeente of provincie laagrentende leningen kan toekennen aan eigenaren van gemeentelijke en provinciale monumenten. Het Restauratiefonds zorgt daarna voor het beoordelen, verstrekken en beheer van de leningen. In totaal zijn er nu tien decentrale overheden met een eigen revolverend fonds, waarvan zeven gemeenten: Amsterdam, Deventer, Dordrecht, Leeuwarden, Rotterdam, Schiedam en Utrecht, en de drie provincies Drenthe, Gelderland en Noord-Holland. In 2012 werden uit deze fondsen 25 leningen verstrekt voor een bedrag van 2,2 miljoen euro.

Overige lokale revolverende fondsen

Fonds 1818, actief in Den Haag en de regio Haaglanden, heeft in samenwerking met het Prins Bernhard Cultuurfonds bij het Restauratiefonds een eigen revolverend fonds ondergebracht. Dit fonds is bestemd voor de restauratie en herbestemming van gemeentelijke monumenten en rijksmonumentale kerken.

In de regio Maastricht werkt het Restauratiefonds samen met de Stichting Elisabeth Strouven, die bij het Restauratiefonds ook een eigen revolverend fonds heeft ondergebracht, met name voor de ondersteuning en herbestemming van openbare monumenten.

Subsidie-op-termijn

Subsidie-op-termijn is feitelijk een mengvorm van subsidie en financiering en wordt met name toegepast bij stadsvernieuwing. De gemeente verstrekt op termijn (veelal na 15 jaar) een subsidie aan de eigenaar. De eigenaar kan voor de tussenliggende periode gebruikmaken van een aflossingsvrije lening van het Restauratiefonds. De lening wordt uiteindelijk door de eigenaar afgelost met de subsidie die beschikbaar komt. De nieuwe fiscale regels hebben ervoor gezorgd dat dit product (een aflossingsvrije lening) fiscaal niet meer aantrekkelijk is voor eigenaren en daarmee eindig is.

Mobiel erfgoed

Naast het reeds bestaande Fonds voor Varend Erfgoed, dat in samenwerking met VSBfonds wordt gevoerd, is in juni 2011, in samenwerking met het Mondriaan Fonds, het Fonds voor Mobiel Erfgoed opgericht. Het ministerie van OCW heeft hiertoe een miljoen euro toegevoegd aan het Revolving Fund. Uit dit fonds worden Mobiel Erfgoed-leningen verstrekt aan eigenaren van mobiel erfgoed. De uitvoering vindt plaats in samenwerking met de Mondriaan Stichting. Deze stichting fungeert als loket en verzorgt de beoordeling en toekenning. In 2012 zijn nog geen Mobiel Erfgoed-Leningen verstrekt.

4.5 Communicatie en kennisdeling

Het Restauratiefonds wil monumenteigenaren zo goed mogelijk informeren over de financiering van de restauratie en het onderhoud in de meest ruime zin van het woord. Voorlichting over wet- en regelgeving is hier onlosmakelijk mee verbonden.

Intensief contact

Voorlichting wordt door het Restauratiefonds op verschillende manieren gegeven. Dagelijks beantwoordt het Restauratiefonds vele vragen van monumenteigenaren en professionele monumentenzorgers. Dat gaat nog vaak via de telefoon, maar die gesprekken worden vrijwel altijd vooraf gegaan door een bezoek aan onze website. Dat is met name te merken aan de 'voorkennis' waarover de bellers beschikken. Het aantal bezoekers aan de website was in 2012 ongeveer 61.000. Bijna 10 procent van de bezoekers aan de website van het Restauratiefonds komt via monumenten.nl op de website terecht.

Monumenten.nl

Monumenten.nl is de overkoepelende informatiebron binnen de monumentenzorg. De website richt zich met name op eigenaren van monumenten, met informatie over het in stand houden van hun pand. Daarnaast wil de website iedereen die beroepsmatig betrokken is bij monumenten van dienst zijn. Uiteraard is de informatie ook toegankelijk voor iedereen die geïnteresseerd is in monumenten in de meest brede zin van het woord. Monumenten.nl is een samenwerking tussen de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Restauratiefonds. In 2012 is de ontsluiting van de gegevens uit de Object databank (ODB) een feit geworden. Ook is een samenwerking gestart met de nieuwsvoorziening vanuit de Erfgoedstem. Het aantal

bezoekers op de website Monumenten.nl bedroeg in 2012 ruim 97.000. Het aantal abonnees op de maandelijkse digitale nieuwsbrief is bijna 4.000.

RestauratieWijzer

Met de RestauratieWijzer wordt de eigenaar via persoonlijke begeleiding, vanaf het eerste uur, zo goed mogelijk begeleid bij alle financiële en procesmatige aspecten van het restauratieproject. Bijvoorbeeld met een handig stappenplan, maar ook met een vrijblijvend advies of een eigenaar de financiële lasten van een restauratie kan dragen. Alle aanvragen voor deze dienst komen via de website van het Restauratiefonds binnen. Eind 2012 maakten ruim 320 klanten gebruik van de RestauratieWijzer. Van hen zijn 150 in 2012 klant geworden. Zij geven de RestauratieWijzer een gemiddeld tevredenheidcijfer van 8,2. Van de nieuwe aanvragers zit het grootste deel (ruim 80%) in een aankoop situatie. Juist op dat moment is grote behoefte aan goede en snel beschikbare informatie en ondersteuning. Ongeveer de helft van deze klanten besluit uiteindelijk niet over te gaan tot aankoop, bijvoorbeeld omdat de lasten voor de restauratie te hoog worden. Daarmee zijn veel potentiële monumenteigenaren behoed voor een 'valkuil'.

Opleidingen en cursussen

De voorlichting aan gemeentebambtenaren en andere professionals vindt plaats binnen het cursusprogramma 'Erfgoed in de Praktijk'. In 2012 zijn 25 cursusdagen georganiseerd, waaraan 429 professionals hebben deelgenomen. De leergang 'Erfgoedfilosofie' van de Erfgoed Academie biedt een platform aan erfgoedprofessionals waar zij hun kennis kunnen aanvullen en vaardigheden kunnen trainen. De leergang 'Erfgoedfilosofie' werd door 28 professionals gevolgd. De Erfgoed Academie is een initiatief van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Nationaal Restauratiefonds. Ons beeld is dat veel gemeenten zich door bezuinigingen en verschuiving van taken steeds meer beperken tot het uitvoeren van hun wettelijke taken. Daarin schuilt een risico, omdat gemeenten een belangrijke rol spelen binnen de zorg voor en de ontwikkeling van de monumenten in Nederland.

Evenementen en publiciteit

Ook in 2012 is het Restauratiefonds partner van de Open Monumentendag geweest. Dit was mede zichtbaar rondom de officiële start op Chateau St. Gerlach en in de campagne die was opgezet, waarbij eigenaren via een digitale applicatie een poster konden bestellen met eigen beeld en tekst, maar binnen een sjabloon dat gericht was op de openstelling op Open Monumentendag.

Op 8 november werd voor de eerste keer het Nationaal Monumentencongres georganiseerd. Het Restauratiefonds was één van de initiatiefnemers, naast de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Federatie Instandhouding Monumenten en BOEi. Meer dan 600 deelnemers uit diverse sectoren kwamen in de Wagenwerkplaats in Amersfoort samen om te luisteren, te discussiëren en te netwerken. Het succes heeft de initiatiefnemers doen besluiten om hier een jaarlijks terugkerend congres van te maken.

In 2012 is het Restauratiefondscompliment uitgereikt aan drie bijzondere restauraties. Het Restauratiefondscompliment heeft als doel om aandacht te geven aan initiatieven die een positieve bijdrage hebben geleverd aan de monumentenzorg in Nederland. De complimenten werden uitgereikt aan de familie Aneveld (Landgoed Schouwenburg), de heer Bennis en mevrouw Simon van Leeuwen (GeoFort in Herwijnen) en Stadsherstel Amsterdam (Schooltje van Dik van Trom in Etersheim).

Het Restauratiefonds stelt Huize Hoevelaken regelmatig beschikbaar als 'vergaderlocatie' voor andere organisaties in monumentenland, waarbij het Restauratiefonds aan de vergadering deelneemt of daarin een presentatie verzorgt. In 2012 waren dat bijvoorbeeld, de provinciale steunpunten monumentenzorg, de taxateurs van Belastingdienst Bureau Monumentenpanden (BBM), de Erfgoed Academie, de Federatie Grote Monumentgemeenten en Federatie Instandhouding Monumenten (FIM).

4.6 Algemeen beheer en bedrijfsvoering

Verantwoord ondernemen

Het Nationaal Restauratiefonds wil integer en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Een hoogwaardig MVO-beleid is daarom onderdeel van onze reguliere dienstverlening en productverantwoordelijkheid. Het Restauratiefonds is transparant in zijn product- en dienstverlening en de rapportages daarover.

Het Restauratiefonds hanteert een algemene gedragscode. Deze geeft de spelregels en de speelruimte aan waarbinnen het beleid van het Restauratiefonds en de werkzaamheden van de medewerkers zich moeten afspelen. Wij hebben daarbij aandacht voor klanttevredenheid, klachtenbehandeling, zorgplicht, transparantie, veiligheid, reclame en privacy. In al onze produc-

ten en processen willen wij integer en transparant zijn en voldoen aan de geldende regelgeving en gedragscodes. Het Restauratiefonds streeft in zijn bedrijfsvoering naar een lage milieubelasting door het bewuste gebruik van materialen en duurzame inkoop. Papierarm werken en het gebruik van milieuvriendelijk papier met het FSC-keurmerk zijn hiervan voorbeelden.

Uitvoering activiteiten door Fondsenbeheer Nederland

Alle activiteiten voor het Restauratiefonds worden uitgevoerd door Fondsenbeheer Nederland B.V. Per 31 december 2012 waren 43,4 fte inclusief externe medewerkers (begroot 42,5 fte) werkzaam voor het Restauratiefonds. Dit is inclusief alle ondersteunende diensten.

Via Fondsenbeheer Nederland stelt de Rabo Vastgoedgroep haar brede expertise van vastgoed (ontwikkeling, financiering en management) beschikbaar aan het Restauratiefonds. Fondsenbeheer Nederland biedt dergelijke faciliteiten, zonder winstoogmerk, ook aan Nationaal Groenfond, Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) en Maatschappij voor Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van industrieel erfgoed (BOEi). Ook worden door Fondsenbeheer Nederland werkzaamheden verricht voor Stichting Klimaatlandschap Nederland, Boerderij en Landschap en de Stichting Herbestemming Religieus Erfgoed. Daarnaast vervult Fondsenbeheer Nederland de coördinerende en administratieve taken voor Stichting Bouwfonds Medewerkers. Dankzij deze organisatievorm worden belangrijke synergievoordelen behaald.

De dienstverlening van Fondsenbeheer Nederland is contractueel vastgelegd in een managementovereenkomst. Het waarborgen van het onafhankelijk opereren van het Restauratiefonds ten opzichte van Fondsenbeheer Nederland is één van de belangrijkste aspecten van deze overeenkomst. In samenhang met deze managementovereenkomst werken het Restauratiefonds en Fondsenbeheer Nederland samen via de methodiek van kostendeling. Fondsenbeheer Nederland gaat via deze methodiek verplichtingen aan (bijvoorbeeld voor personeel, huisvesting, kantoorautomatisering en dergelijke) voor rekening en risico van het Restauratiefonds en de andere fondsen waarmee Fondsenbeheer soortgelijke overeenkomsten heeft gesloten. Voordeel van deze werkwijze is onder andere dat de verrekening van deze onderling gedeelde kosten vrij van btw is. Vanwege een aanscherping van de fiscale richtlijnen (december 2011) op dit gebied is de opzet van de kostendelingsovereenkomst dienovereenkomstig aangepast. Met ingang van 2012 is er sprake van een meerpartijenovereenkomst met

een looptijd van minimaal drie jaar. Fondsenbeheer Nederland maakt onderdeel uit van de Rabo Vastgoedgroep, een 100% dochter van de Rabobank.

Wet- en regelgeving

Een deel van de activiteiten van het Restauratiefonds valt onder de werking van de Wet financieel toezicht (onderdeel 'bankstatus'), echter hiervoor is van De Nederlandsche Bank een ontheffing ontvangen. De activiteiten waarvoor ontheffing is verkregen, betreffen specifiek zogenaamde niet-professionele partijen die bij het Restauratiefonds gelden aanhouden. Bij banken is op dergelijke gelden het deposito-garantiestelsel van toepassing. Deze ontheffing is door De Nederlandsche Bank in 2006 verleend. Deze ontheffing is mede mogelijk door de onderliggende garanties van de Rabobank.

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft in september 2012 het Restauratiefonds onverkort te kennen gegeven dat deze ontheffing opnieuw voor drie jaar is verlengd. Aan de in deze ontheffing gestelde voorwaarden is in 2012 voldaan.

Deze voorwaarden behelzen onder andere:

- de som van de bij het Restauratiefonds, door niet-professionele partijen, aangehouden gelden, mag maximaal 3% van de totale toevertrouwde middelen bedragen. Per 31 december 2012 was dit percentage 0,55% (eind 2011 was dit 0,95%).
- het bedrag van de door niet-professionele partijen bij het Restauratiefonds aangehouden middelen bedroeg per 31 december 2012 3.637.000 euro (2011: 6.391.000 euro). Dit bedrag moet worden gedekt door een bancaire garantstelling. Deze garantstelling is afgegeven door de Rabobank voor een (maximum) bedrag van 20.000.000 euro.

De regelgeving vanuit de AFM is de laatste jaren fors aangescherpt richting financiële instellingen, met name op het gebied van zorgplicht. In het tweede kwartaal is daarom een intern onderzoek opgestart naar de impact van de actuele AFM-regelgeving en de wijze waarop door het Restauratiefonds hieraan wordt voldaan. Om in deze materie weloverwogen keuzes te maken is in samenwerking met Fondsenbeheer een werkgroep opgericht, onder deskundige externe begeleiding van Nauta Dutilh. In december 2012 heeft de werkgroep haar eerste resultaten opgeleverd. Deze richtingen worden in het eerste kwartaal van 2013 verder uitgewerkt.

Rechtmatigheid

Bij de overheid is steeds meer aandacht voor rechtmatig handelen. Het Restauratiefonds heeft overeenkomsten met het ministerie van OCW afgesloten, waarin is afgesproken dat onderdelen van overheidsbeleid door het Restauratiefonds worden uitgevoerd. Dit betreft voornamelijk het op voorschot uitbetalen van subsidies, evenals het verstrekken van Restauratiefonds-hypotheken. Via het interne programma van kwaliteitsbewaking wordt continu getoetst of de activiteiten plaatsvinden binnen de kaders die hierover met de overheid zijn afgesproken. Deze controle is mede gericht op het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsregelingen.

Kwaliteitsbewaking

In 2012 is het programma van kwaliteitsbewaking gecontinueerd. Medewerkers die niet direct bij het uitvoeringsproces betrokken zijn beoordelen stelselmatig of de werkzaamheden voldoen aan de daaraan gestelde eisen. Hiermee wordt de kwaliteit van de dienstverlening vastgesteld en wordt een aanzet tot verbetering gegeven. Het programma van kwaliteitsbewaking wordt in goed overleg met de externe accountant opgesteld.

Controlling en Treasury

Binnen de afdeling Controlling & Treasury wordt de financiële administratie evenals de treasury-activiteiten voor het Restauratiefonds (uit) gevoerd. Naast alle reguliere werkzaamheden is ook in 2012 veel aandacht besteed aan het beheersen van gevolgen van de krediet- en schulden-crisis, specifiek op het terrein van de treasury. Hierbij is veel aandacht uitgegaan naar het openhouden van kredietlijnen bij banken en het, waar nodig, verruimen van deze kredietlijnen. De Treasury-activiteiten worden uitgevoerd binnen de kaders van het Treasury-statuuat van het Restauratiefonds. Hoofddlijn van het Treasury-statuuat is, dat de Treasury-activiteiten een sterk risicomijdend karakter hebben. De focus van de afdeling lag de afgelopen jaren vooral op financial control. In lijn met de veranderende omgeving is en zal de nadruk de komende jaren ook steeds meer komen te liggen op proces- en risicocontrol. Daartoe is een veranderings- en professionaliseringstraject in gang gezet. Naast een dienstverlenende rol wordt van de afdeling Controlling & Treasury steeds meer een initiërende en beleids-ondersteunende rol verwacht, gericht op het in control zijn en blijven van het Restauratiefonds. In dit kader zijn in 2012 een aantal belangrijke eerste stappen gezet en resultaten geboekt.

Kredietbeheer

Het Restauratiefonds is zeer alert op monumenteigenaren die hun verplichtingen aan het Restauratiefonds niet na kunnen komen. De dienstverlening is erop gericht om tijdig te signaleren en maatregelen te nemen. Bij dit alles kan het Restauratiefonds zijn toegevoegde waarde voor de monumentensector laten zien door, daar waar dat krediet technisch verantwoord is, restauraties te blijven financieren.

Informatie en Automatisering

De processen van het Restauratiefonds worden alle ondersteund met de applicaties SF2000, het digitaal archiefsysteem Xtendis en het CRM-pakket Scope. Via deze applicaties wordt het proces vanuit de te betalen subsidies, rekening-courantverhoudingen en het verstrekken en beheeren van financieringen ondersteund. Ten behoeve van de verwerking van Brim-subsidies functioneert de module SF2000+, welke in 2013 zal worden vervangen door een applicatie die de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) in eigen beheer heeft ontwikkeld. RCE heeft in 2012 een eigen systeem ontwikkeld en heeft al eerder aangekondigd in 2013 haar gebruikscontract op te zeggen. Op dit moment wordt gewerkt aan de realisatie van een koppeling tussen beide systemen om een juiste gegevensuitwisseling te kunnen blijven borgen.

Bij de automatisering wordt door Fondsenbeheer Nederland nauw samengewerkt met de Rabo Vastgoedgroep en wordt gebruik gemaakt van alle faciliteiten die zij op dit terrein biedt.

Eind 2012 is door Internal Audit van de Rabo Vastgoedgroep en de EDP-Audit eenheid van Deloitte de kwalitatieve opzet en werking van de logische toegangsbeveiliging van zowel de applicatie SF2000 als van de betaalapplicaties Rabo Cash Management en CODA beoordeeld. Ook is het proces rond het change management van de applicatie SF2000 in het onderzoek betrokken. De uitkomst daarvan was, evenals in 2011, weer (zeer) positief.

Innovatieprogramma

Sinds het voorjaar 2011 wordt in opdracht van de drie financiële fondsen, waaronder het Restauratiefonds, volop gewerkt aan de uitvoering van het Innovatieprogramma. Het Innovatieprogramma kent naar verwachting een doorlooptijd van vijf jaar. Naast vernieuwing van SF2000 voorziet dit Innovatieprogramma in de integratie van al lopende en voorgenomen innovatieprojecten, zoals het ontwikkelen van extra mogelijkheden tot

e-business, klantinformatie en het creëren van aanvullende mogelijkheden op het gebied van managementinformatie(systemen). Naast dat begin 2012 de projecten 'Papierarm werken' en 'Cursus-administratie' zijn afgerond is dit jaar ook de eerste (debiteuren)module in het kader van de vernieuwing van SF2000 naar tevredenheid opgeleverd. In financieel opzicht loopt het programma binnen de vastgestelde meerjarenbegroting. De hoger dan begrote kosten voor het kernproject "Vernieuwing SF 2000" vragen overigens wel om een continue scherpe sturing op beheersing van kostenontwikkeling.

In 2012 is op verzoek van het programmamanagement door Internal Audit, in samenwerking met de stafeenheden ICT Diensten en Risk van Rabo Vastgoedgroep, een review uitgevoerd naar de kwalitatieve opzet en werking van het Innovatieprogramma. Mede op basis daarvan zijn een aantal verbetermaatregelen in gang gezet. Zo is besloten tot een striktere scheiding tussen de reguliere IT-beheerorganisatie (SF 2000) enerzijds en de projectorganisatie (Innovatieprogramma) anderzijds. De governance rond het Innovatieprogramma voorziet in een halfjaarlijkse rapportage aan en een bespreking daarvan met de penningmeesters van de drie betrokken fondsen.

Juridische zaken en compliance

Met de beschikbaarheid van een bedrijfsjurist en een compliance-vertegenwoordiger is de aanwezigheid van specifieke juridische bancaire kennis, als ook de kennis van vastgoedontwikkeling en compliance geborgd. Deze eenheid van Fondsenbeheer vormt daarmee een vraagbaak en klankbord voor het management van het Restauratiefonds. In 2012 is in nauw overleg met het managementteam van het Restauratiefonds gestuurd op een adequate interpretatie en naleving van de wet- en regelgeving op het gebied van onder meer Customer Due Diligence en Productontwikkeling. Daarnaast is intensieve ondersteuning verleend bij en uitwerking gegeven aan het zorgplichtissue uit hoofde van de Wet financieel toezicht. Op constructieve wijze wordt gebruik gemaakt van de deskundigheid van de Rabo Vastgoedgroep.

Ministerie van OCW/Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

In 2012 zijn in overleg met het ministerie van OCW en het Restauratiefonds de overeenkomsten tussen partijen aangepast aan de eisen die de huidige tijd daaraan stelt en zullen overeenkomsten waarvan de regeling niet meer loopt, formeel worden beëindigd. Het doel van deze vernieuwing is, naast het opnieuw structureren, opschonen en stroomlijnen van de raamovereenkomst en de onderliggende sub-overeenkomsten, opnieuw

afspraken te maken over onderdelen van de dienstverlening. Hierbij zijn uitvoeringskosten, rentecondities, terugvorderingsrisico en toezicht op afspraken, waaronder de rapportageverplichting, opnieuw beoordeeld. Belangrijk uitgangspunt is dat de onafhankelijke status van het Restauratiefonds als stichting gewaarborgd blijft. In 2013 worden de gesprekken met het ministerie van OCW en de Rijksdienst afgerond om te komen tot een vernieuwing van de overeenkomsten.

Ontwikkelingen governance en wet- en regelgeving

De in 2007 vastgestelde (bestuurs)reglementen en procuratieregeling zijn in 2012 niet gewijzigd. In 2012 is binnen de kaders gewerkt en conform deze reglementen (respectievelijk procuratieregeling). De omgeving waarmee het Restauratiefonds en Fondsenbeheer Nederland te maken heeft, wordt steeds complexer en formeler van aard. Waar in het recente verleden veelal vanuit vertrouwen en informele verhoudingen gehandeld werd, hebben wij nu te maken met een omgeving waarin partijen elkaar om rekening en verantwoording vragen en waarin samenwerkingsverhoudingen worden geformaliseerd.

Dit vraagt om een stevige inbedding van de planning- en controlcyclus en een herijking van governance-structuren. Ook ontwikkelingen en aangekondigde wijzigingen op het gebied van wet- en regelgeving hebben impact op de werkorganisatie van het Restauratiefonds en Fondsenbeheer Nederland (zoals de toenemende zorgplichtregeling, het verbod op adviesprovisies, Wet HOF, Regeling Schatkist-bankieren, SEPA en dergelijke). Hetzelfde geldt voor de toenemende druk vanuit toezichthouders.

Financieel resultaat

Het financieel beeld van het Restauratiefonds laat een onverminderd sterke vraag zien naar de producten van het Restauratiefonds. Het resultaat over 2012 is uitgekomen op 4,6 miljoen euro tegenover een begroot resultaat 2,5 miljoen euro.

Ontwikkeling resultaat

Over geheel 2012 is het bedrijfsresultaat uitgekomen op 4.636.000 euro (2011: 2.119.000 euro) tegen een begroot resultaat van 2.585.000 euro. De stijging van het resultaat wordt voor het overgrote deel verklaard door de vrijval van; de voorziening voor renteswaps (+851.000 euro), hogere dan verwachte rentebaten op nog uit te betalen

subsidies (+ 612.000 euro) en een lagere vergoeding uit hoofde van de bedrijfsvoering aan Fondsenbeheer (- 421.000 euro). De dotatie aan de voorziening voor het insolventie is in 2012 uitgekomen op 1.340.000 euro (2011: 1.190.000 euro) tegen een begrote dotatie van 900.000 euro. De stijging van de dotatie is een weerspiegeling van het toegenomen risico in de portefeuille leningen als gevolg van de economische omstandigheden.

Over 2012 wordt kostprijs-hedge-accounting toegepast bij de verantwoording van de renteswaps in de cijfers. Het gevolg hiervan is dat alleen het ineffektieve deel van de marktwaarde van renteswaps via de winst- en verliesrekening hoeft te worden verantwoord. Over 2012 is bij de effectiviteitsberekening van de renteswaps (hedge instrument) in relatie tot de portefeuille leningen (hedged item) de ineffectiviteit vastgesteld op nihil. De in 2011 opgebouwde voorziening voor de renteswaps van 2,6 miljoen euro, zal de komende jaren vrijvallen naar rato van de looptijd van de renteswaps. In 2012 valt 851.000 euro vrij ten gunste van het resultaat.

Productieontwikkeling

Het jaar 2012 is het jaar dat de Restauratiefondsplus-hypotheek succesvol van start is gegaan met een dotatie van 18 miljoen euro in het revolverend fonds Restauratiefondsplus-hypotheek door het ministerie van OCW. Dit was het startschot voor het verstrekken van leningen ten behoeve van de grotere restauraties voor niet-woonhuizen. In de loop van het eerste half jaar werd duidelijk dat de vraag naar leningen en reserveringen groter was dan er aan financieringsruimte in het Revolving Fund aanwezig was. Dit heeft de Staatssecretaris Halbe Zijlstra doen besluiten om 20 miljoen euro aan toekomstige stortingen nu al beschikbaar te stellen. Op deze wijze is het gelukt om voldoende financiële ruimte te scheppen om invulling te kunnen geven aan de grote behoefte aan de Restauratiefondsplus-hypotheek. En daarmee zekerheid te scheppen voor de ontwikkeling van grotere restauraties. De vraag naar de Restauratiefondsplus-hypotheek is op 31 december 2012 uitgekomen op 24,4 miljoen euro, welke is onder te verdelen naar ingegane leningen van 2,6 miljoen euro, openstaande offertes van 11,5 miljoen euro en de openstaande reserveringen van 10,2 miljoen euro. Al met al kan worden geconcludeerd dat de Restauratiefondsplus-hypotheek een goede start heeft gemaakt in 2012.

De productie van de laagrentende Restauratiefonds-hypotheek is over 2012 uitgekomen op 36.881.000 euro (2011: 39.485.000 euro). De aanhoudende vraag naar laagrentende leningen heeft geleid tot een situatie waarbij er meer leningen zijn verstrekt dan er in het Revolving Fund aanwezig zijn. Per 31 december 2012 is met toestemming van het bestuur voor een bedrag van 12.580.000 euro meer laagrentende leningen verstrekt dan in het Revolving Fund aanwezig is.

De productie van marktconforme leningen is in 2012 uitgekomen op 30.858.000 miljoen euro (2011: 18.853.000 euro). Met name het vierde kwartaal van 2012 kent een sterke stijging in de verstrekking van marktconforme leningen. De stijging is voor een deel te verklaren door de aanvullende marktconforme financiering op klanten met een Restauratiefondsplus-hypotheek. Voor het andere deel ligt de verklaring in de onverminderd grote behoefte aan financieringsmogelijkheden voor monument-eigenaren, mede door het feit dat banken terughoudender worden in het verstrekken van financieringen.

Ontwikkeling en uitzetting van de Revolving Funds

De Revolving Funds van het Restauratiefonds hebben per 31 december 2012 een omvang van 373 miljoen euro (2011: 351 miljoen euro). De toename van het Revolving Fund wordt verklaard door een dotatie van 18 miljoen euro ten behoeve van het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheek en de toevoeging van het resultaat over 2012 van 4,6 miljoen euro.

In 2012 heeft het ministerie van OCW de eerste dotatie in het Revolving Fund van 18 miljoen euro gedaan, waarmee een begin is gemaakt met de vorming van een fonds voor niet-woonhuis monumenten. De intentie is om dit fonds in 5 jaar tijd te laten groeien naar 103 miljoen euro om zodoende een structurele oplossing te bieden voor de restauratie van grotere monumenten.

Het succes van de sterke vraag naar laagrentende Restauratiefonds-hypotheek in 2012 heeft geleid tot hogere verstrekking van de lening dan dat er aan revolving fund beschikbaar is. Dit tekort in het Revolving Fund voor Restauratiefonds-hypotheek is per eind 2012 uitgekomen op 12,6 miljoen euro.

In 2012 zijn hierover met het ministerie van OCW verschillende overleggen gevoerd. De uitdaging voor 2013 is om samen het met Ministerie van OCW een duurzame oplossing te vinden voor de onbalans in de vraag en besteedbare middelen.

De revolverende werking (inclusief het resultaat over 2012) van het Revolving Fund is over 2012 uitgekomen op 24.056.000 euro. Belangrijk voor de ronddraaiende werking van het Revolving Fund is de mate waarin er aflossing plaatsvindt op de verstrekte leningen. Bij een schuldrest van 361 miljoen euro aan laagrentende leningen per 31 december 2012 is er voor 19,7 miljoen euro aan aflossingen ontvangen. Dit is 5,74% van de portefeuille per eind 2012 (2011: 5,92%).

4.1 Uooruitblik op 2013 en verder

Werkend vanuit onze misse en visie, zullen we ons ook in 2013 blijven inzetten voor ondersteuning van de monumenteigenaren. Voor die eigenaren is continuïteit in onze dienstverlening zeer belangrijk.

Om blijvend aan de vraag naar Restauratiefonds-hypotheek te kunnen voldoen is het van belang om samen met het ministerie van OCW te zoeken naar oplossingen. Onze ambitie is dat eigenaren niet het risico mogen lopen dat er geen financiële middelen beschikbaar zijn op het moment dat de restauratie gaat aanvangen. Het is daarom van groot belang dat in 2013 zicht komt op aanvulling binnen het Revolving Fund, zodat voldaan kan worden aan de hoge vraag van eigenaren. Eigenaren die willen lenen en geen gebruik willen maken van de subsidie. Herbestemmingen en grote restauraties willen we blijven ondersteunen met de Restauratiefondsplus-hypotheek. Wij hebben zicht op een aantal projecten waarvoor restauratieplannen worden gemaakt. Het is van groot belang dat ook deze projecten kunnen worden gefinancierd op het moment dat de initiatiefnemers hiervoor een aanvraag doen. Tot slot willen we ook eigenaren van gemeentelijke monumenten en provinciale monumenten (financieel) blijven ondersteunen. In veel provinciale Cultuurfondsen zijn de beschikbare middelen helaas te klein om aan de vraag te kunnen voldoen. Ook hier zullen we op zoek gaan naar oplossingen om de succesvol ingeslagen weg te kunnen blijven vervolgen.

Voor 2013 is een resultaat begroot van 1,5 miljoen euro. Dit lagere begrote resultaat ten opzichte van het gerealiseerde resultaat in 2012 wordt met name veroorzaakt door een daling van het renteresultaat.

Voor 2013 is de totale productie aan leningen begroot op ruim 77,4 miljoen euro. Hierin is een bedrag begroot van 23 miljoen euro voor het verstrekken van Restauratiefonds-hypotheek en 25 miljoen euro voor het verstrekken van Restauratiefondsplus-hypotheek.

Het Restauratiefonds neemt deel aan een onderzoek dat vanuit het Ministerie van OCW is geïnitieerd en dat moet leiden tot actuele argumenten om te blijven investeren in monumenten. Dit is belangrijk om de ingeslagen weg voor de instandhouding van monumenten in Nederland te kunnen blijven vervolgen. De verdere ontwikkelingen in de Nederlandse economie en binnen de financiële wereld laten zich echter moeilijk inschatten. Zonder enige concessie te doen aan de kwaliteit van onze dienstverlening en kredietbeoordeling blijft het Restauratiefonds alert op de ontwikkelingen. De economische crisis biedt overigens niet alleen bedreigingen, maar ook kansen.

Eigenaren zullen sneller de weg vinden naar het Restauratiefonds en overheden en instellingen zijn steeds meer geïnteresseerd in het instrument van laagrentend lenen. Deze kansen pakt het Restauratiefonds graag op.

Tot slot spreekt het bestuur zijn buitengewone erkenning uit voor professor mr. Pieter van Vollenhoven. Zijn voorzitterschap heeft sinds de oprichting in 1985 veel voor het Restauratiefonds en voor de monumentenzorg betekend. Met unieke vernieuwende kracht bracht hij het Restauratiefonds tot waar hij nu is gekomen: de onmisbare partner voor monumenteigenaren. Zijn creatieve geest en enorme kennis van het erfgoedveld blijven onlosmakelijk verbonden met veel activiteiten van het Restauratiefonds.

5. Bestuur

Samenstelling en mutaties

Het bestuur is het hoogste besluitorgaan en geeft strategische richting aan het Restauratiefonds. Het bestuur telt maximaal negen leden. In principe heeft het bestuur vier geplande vergaderingen per jaar. Aanvullende vergaderingen kunnen op ieder gewenst moment worden belegd.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

Professor mr. P. (Pieter) van Vollenhoven (1939),
voorzitter tot 1 januari 2013

Eerste benoeming: 1985

Functies:

- medeoprichter en lid van de European Transport Safety Council
- medeoprichter en emeritus voorzitter International Transportation Safety Association
- lid van de Group of Experts on Accident Investigation (adviesgroep van de Europese Commissie)
- hoogleraar Risicomanagement, Universiteit Twente
- voorzitter Nationaal Groenfonds
- voorzitter Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie
- voorzitter Fonds Slachtofferhulp
- voorzitter Raad van Advies Europese Beweging Nederland (EBN).

Mevrouw A. (Ans) van den Berg (1942),
penningmeester en lid Financiële Commissie tot 1 januari 2013

Eerste benoeming: 1997

Laatste functie:

- Burgemeester Bergen op Zoom

Belangrijke nevenfuncties:

- lid Raad van Commissarissen HTM personenvervoer N.V
- voorzitter Raad van Commissarissen Stichting Stadlander

Mevrouw mr. M.M.R. (Marisa) Monsanto (1962),
bestuurslid

Eerste benoeming: 2001

Functie:

projectleider ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Belangrijke nevenfuncties:

- lid van het College van Advies van Atana
- voorzitter werkgroep Kunst & Cultuur, PvdA Leiden
- voorzitter commissie Programmering Stichting Vrienden van het Singelpark Leiden.

Mr. B. (Boele) Staal (1947),
vicevoorzitter
per 1 januari 2013 voorzitter

Eerste benoeming: 2001

Functie:

voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken tot 31 december 2012.

Belangrijke nevenfuncties:

- voorzitter Raad van Advies Twynstra Gudde
- president-commissaris ONVZ Verzekeraars

- lid Raad van Toezicht TROS
- lid Raad van Toezicht St. Antonius Ziekenhuis Nieuwegein
- lid bestuur Liszt Concours
- lid Nationaal Comité 4 en 5 mei
- voorzitter Comité Nederlandse Veteranendag
- adviseur Helen Dowling Instituut.

Mevrouw A. (Albertine) van Vliet-Kuiper (1951),
secretaris

Eerste benoeming: 2007

Functie:

Dijkgraaf van Waterschap Velt en Vecht.

Belangrijke nevenfuncties:

- lid van de Commissie Aedescode
- voorzitter Raad van Toezicht Gooise Scholen Federatie
- voorzitter Raad van Toezicht Centrum Maliebaan
- commissaris WaterschapsBank.

De heer P. (Peter) Blom (1956),
bestuurslid en per 1 januari 2013 lid van de Financiële Commissie

Eerste benoeming: 2010

Functie:

CEO en statutair directeur Triodos Bank NV.

Belangrijke nevenfuncties:

- bestuurslid Nederlandse Vereniging van Banken
- bestuurslid Stichting Face
- bestuurslid Natuurcollege
- bestuurslid Nature & More
- voorzitter Triodos Foundation
- chairman Global Alliance for Banking on Values
- lid Raad van Commissarissen Triodos Vastgoedfonds
- lid Raad van Commissarissen Triodos Cultuurfonds
- lid Raad van Commissarissen Triodos Groenfonds.

Mevrouw M.M. (Marga) Kool (1949),
bestuurslid

Eerste benoeming: 2010

Functie:

Dijkgraaf Waterschap Reest en Wieden.

Belangrijke nevenfuncties:

- lid Raad van Toezicht Stichting Kennis voor Klimaat
- bestuurslid Drents Architectuurcentrum
- voorzitter Koninklijke Nederlandse Heidemij, afdeling Drenthe
- voorzitter Raad van Toezicht Biblionet Drenthe
- lid programmaraad Trendbureau Provincie Overijssel
- bestuurslid Stichting De Oldenhof.

De heer M.W.J. (Rien) Hinssen (1956),
bestuurslid en lid Financiële Commissie
per 1 januari 2013 penningmeester

Eerste benoeming: 14 december 2011

Laatste functie:

COO en lid Raad van Bestuur SNS Reaal.

Belangrijke nevenfuncties:

- lid Raad van Toezicht St. Antonius Ziekenhuis te Utrecht / Nieuwegein
- lid Raad van Toezicht Woningstichting Kleine Meierij te 's-Hertogenbosch / Rosmalen.

Binnen het bestuur is een Financiële Commissie ingesteld. Deze heeft een adviserende functie naar het bestuur en staat het bestuur bij in haar toezichthoudende taken met betrekking tot de interne controle in de ruimste zin, met inbegrip van de interne controle van de financiële verslaglegging. De Financiële Commissie bestaat uit twee leden van het bestuur, penningmeester mevrouw A. van den Berg en algemeen bestuurslid M.W.J. Hinssen. De directeur en de controller van het Restauratiefonds participeren in de vergaderingen van de Financiële Commissie als adviseur. Desgewenst kan de bezetting van de Financiële Commissie door het bestuur of door de Financiële Commissie worden uitgebreid. De taken en werkwijze van de Financiële Commissie zijn vastgelegd in een separaat bestuursreglement.

Op verzoek van het bestuur is in 2009 een College van Advies samengesteld. Het College van Advies heeft als doel het bestuur van het Restauratiefonds gevraagd en ongevraagd te adviseren met betrekking tot beleidsmatige zaken op het terrein van de monumentenzorg.

Het College van Advies komt twee- tot viermaal per jaar bijeen. In 2012 is het College twee keer bijeengekomen. De leden van het College zijn gevraagd op persoonlijke titel. Het College bestaat uit: mevrouw Machteld Linssen, mevrouw Isja Finaly, de heer Karel Loeffen en de heer Hero Klinker. De heer Fons Asselbergs treedt in dit kader op als voorzitter.

Statutaire bepalingen rond het bestuur

Bestuursleden worden sinds de statutenwijziging van 2006 benoemd voor een periode van drie jaar en kunnen daarna twee keer voor een periode van drie jaar worden herbenoemd. Tussentijds benoemde bestuursleden treden in het rooster van aftreden in de plaats van degene die dezelfde functie daarvoor bekleedde. Voor de benoeming van bestuursleden is een schriftelijke goedkeuring van de minister van OCW nodig.

Functioneren van het bestuur

Het bestuur is in 2012 vier keer bijeengekomen. Bestuursvergaderingen vinden plaats in aanwezigheid van de directeur en desgewenst andere medewerkers van het Restauratiefonds. Naast de bestuursvergaderingen is er frequent contact tussen de voorzitter, de vicevoorzitter en de penningmeester met de directeur en andere medewerkers van het Restauratiefonds.

Zowel het bestuur als de Financiële Commissie heeft in 2012 eenmaal overleg gevoerd met de externe accountant. Dit naar aanleiding van de jaarrekening 2011. De Financiële Commissie heeft daarbij ook overleg gehad met de externe accountant buiten aanwezigheid van de directeur en de controller van het Restauratiefonds.

Corporate governance

Het Restauratiefonds hecht aan zijn reputatie als een solide en integere partner voor overheden en investeerders in behoudenswaardige panden. Er is geconstateerd, dat het Restauratiefonds op meerdere facetten zijn ‘governance’ goed op orde heeft. De inzet en kwaliteit van onze medewerkers vormen hiervoor de basis. Er is een goed toegeruste werkorganisatie bij Fondsenbeheer Nederland, die voor een groot gedeelte valt onder richtlijnen en regelingen die voor Rabo Vastgoedgroep als geheel van toepassing zijn. Voor de interne procesgang is dit een keten van goed beschreven procedures, de kwaliteitsbewaking en de eindcontrole daarop door de externe accountant.

Nationaal Restauratiefonds heeft de werkwijze van het bestuur in een drietal bestuursreglementen nader gedefinieerd. In het algemene bestuursreglement zijn afspraken vastgelegd over het functioneren van het bestuur, uiteraard in aansluiting op wat de statuten hierover bepalen. In het reglement bevoegdhedenstructuur is de gehele procuratie/volmacht-structuur van het Restauratiefonds vastgelegd. Aansluitend hierop is er een interne procuratieregeling. Ten slotte zijn de taken en bevoegdheden van de Financiële Commissie vastgelegd in een reglement. De hiervoor genoemde reglementen zijn in 2012 niet gewijzigd.

In 2012 is gewerkt binnen de kaders en conform deze reglementen (respectievelijk conform de procuratieregeling). In de wijze van verantwoording wordt een scherp onderscheid gemaakt tussen de kwartaalrapportages, waarmee de directeur verantwoording aflegt aan het bestuur, en de jaarrekening, waarmee het bestuur verantwoording aflegt aan haar stakeholders.

Het functioneren van het bestuur voldoet hiermee aan de hedendaagse eisen op dit terrein.

6. Jaarrekening 2012

6.1 Balans per 31 december 2012

(Na bestemming resultaat, bedragen x € 1.000,-)

Actief	2012		2011	
Financiele vaste activa				
1. Portefeuille financieringen	636.373		605.588	
2. Zero leningen	57.605		65.539	
3. Onderhandse leningen	316		395	
		694.294		671.522
Vlottende activa				
4. Vorderingen	10.423		7.027	
5. Op voorschot betaalde Brim-subsidies	20.964		25.646	
6. Liquide middelen	24.821		60.690	
		56.208		93.363
		750.502		764.885
Passief	2012		2011	
7. Revolving Fund		355.161		350.683
8. Revolving Fund Rfh plus		18.271		0
9. Voorziening		17.997		17.987
Langlopende schulden				
10. Onderhandse leningen	69.348		58.865	
11. Regionale Restauratiefondsen	31.549		29.667	
12. Provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten	25.850		25.583	
13. Revolving Fund Varend Erfgoed	164		162	
14. Belegde Subsidie-op-termijn	81.652		88.199	
		208.563		202.476
15. Kortlopende schulden		150.510		193.739
		750.502		764.885

6.2 Staat van baten en lasten

(Bedragen x € 1.000,-)

	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Rentebaten	18.679	18.765	19.143
Rentelasten	8.637	8.955	9.245
Extra rentebaten ten behoeve van het Revolving Fund	1.362	750	1.763
16. Rentemarge	11.403	10.560	11.661
17. Ontvangen provisies	1.662	1.660	1.890
18. Overige baten	368	380	358
Som der bedrijfsopbrengsten	13.433	12.600	13.909
19. Beheerkosten	7.059	7.480	6.470
20. Dotatie aan Voorziening	489	900	3.760
21. Overige lasten	1.249	1.635	1.560
Som der bedrijfslasten	8.797	10.015	11.790
Resultaat	4.636	2.585	2.119

6.3 waarderingsgrondslagen

Algemeen

Tenzij anders weergegeven, worden bedragen in de jaarrekening vermeld in duizendtallen.

Activiteiten

De activiteiten van Stichting Nationaal Restauratiefonds, statutair gevestigd te Zeist, kantoorhoudend aan Westerdorpsstraat 68 in Hoevelaken bestaan voornamelijk uit:

- kassieren: het uitvoeren van subsidieregelingen voortvloeiend uit het stelsel voor monumentenzorg;
- financieren van monumentaal (on)roerend goed;
- geven van voorlichting en advies;
- strategisch adviseren binnen de relevante beleidsvelden vanuit een financieel-economische ervaring.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen en de bepalingen volgens Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven'.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Financiële instrumenten

Het Restauratiefonds gebruikt al jaren op bestendige wijze financiële instrumenten om het renterisico af te dekken. De financiële instrumenten worden slechts gebruikt ter afdekking van onderliggende transacties. Financiële instrumenten worden tegen reële waarde, kostprijs of tegen lagere marktwaarde gewaardeerd conform de bepalingen in de Raad van de Jaarverslaggeving (RJ) 290 'financiële instrumenten'. Vanaf 2012 past het Restauratiefonds (kostprijs) hedge accounting toe op de renteswap portefeuille. De overeenkomsten die zijn gesloten met financiële instellingen ten behoeve van het aangaan derivaattransacties kennen geen bijstortverplichting als gevolg van de marktwaarde ontwikkelingen.

Beleid

Het beleid is erop gericht gevolgen van rente- en koersschommelingen te beperken. De financiële instrumenten worden toegelicht bij de jaarrekening-posten waarop deze betrekking hebben.

Renterisico

Het renterisico is het risico, dat de waarde van een financieel instrument fluctueert als gevolg van veranderingen in de marktrente. Het renterisico-beleid is gericht op het beheersen van dit risico, waaraan de activiteiten worden blootgesteld als gevolg van renteschommelingen. Het Restauratiefonds gebruikt renteswaps om de renterisico's te beperken. De hedge-strategie is gericht op het beperken van de marktwaarderisico's van de onderliggende activa posities.

Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico, dat een tegenpartij niet aan zijn of haar verplichtingen kan voldoen. Conform de bepalingen in het Treasury statuut worden gelden alleen uitgezet bij partijen met een minimale rating van Aa3 (Moody's) voor verplichtingen met een looptijd > 1 jaar en P-1 (Moody's). Kredietrisico uit hoofde van de bedrijfsvoering heeft voornamelijk betrekking op hypothecaire financieringen die voor rekening en risico van het Restauratiefonds aan monumenteigenaren zijn verstrekt, al dan niet met hypothecair onderpand.

Valutarisico

Het valutarisico is het risico, dat de waarde van een financieel instrument fluctueert als gevolg van veranderingen in de wisselkoers van een valuta. Het valutarisicobeleid is gericht op het beheersen van dit risico, waaraan de activiteiten worden blootgesteld als gevolg van wisselkoersschommelingen. Het Restauratiefonds gebruikt valutaswaps om de valutarisico's te beperken.

Kostprijs hedge accounting

Het Restauratiefonds past vanaf 2012 kostprijs hedge accounting toe bij de waardering van renteswaps in de jaarrekening. Onder RJ290 kan een derivaat dat op kostprijs of lagere marktwaarde wordt gewaardeerd in een kostprijs hedge relatie worden gebracht. Dit betekent dat er geen voorziening hoeft te worden gevormd voor een eventueel lagere marktwaarde voor het effectieve deel van de hedge relatie. Het Restauratiefonds stelt met een effectiviteitstoets de effectiviteit van de hedge relatie vast. Dit gebeurt door het vergelijken van de kritische kenmerken van het hedge instrument met die van de afgedekte positie en/of een kwantitatieve toets van de effectiviteit. Het ineffektieve deel van de hedge relatie wordt verantwoord via de staat van baten en lasten en als voorziening opgenomen in de Balans. Op basis van de uitkomsten van de effectiviteitstoets zal de

in 2011 gevormde voorziening voor renteswaps, conform de bepalingen in RJ290, over de resterende looptijd van de hedge relatie ten gunste/ten laste van het resultaat worden gebracht.

De marktwaarde van de financiële instrumenten wordt vermeld onder de niet uit balans blijkende verplichtingen.

Ureemde valuta

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta's gedurende de verslagperiode worden in de jaarrekening verwerkt tegen de koers per 31 december 2012. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden, rekening houdend met eventuele dekkingstransacties, opgenomen in de staat van baten en lasten. Wanneer de koersverschillen beperkt zijn, wordt van opname tegen koers per balansdatum afgezien. In dit geval wordt volstaan met het toelichten van de koersverschillen in de toelichting op de betreffende jaarrekeningpost.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Financiële vaste activa

De hieronder opgenomen portefeuille financieringen en de verstrekte leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bij de vorming van de noodzakelijk geachte waardeverandering voor mogelijke oninbaarheid van de vorderingen op klanten wordt ten eerste rekening gehouden met de op balansdatum bekende risico's op basis van een individuele beoordeling van grote posten. Daarnaast wordt een deel van de waardeverandering dynamisch gevormd op basis van de omvang van de laagrentende leningen die voor rekening en risico van het Restauratiefonds komen.

Overige en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde.

Langlopende schulden

De portefeuille belegde gelden betreffende Subsidie-op-termijn is gewaardeerd tegen de nominale waarde van de schuldresten per balansdatum, vermeerderd met de nog bij te schrijven rente per balansdatum.

Revolving Fund (Restauratiefonds-hypotheek en Restauratiefondsplus-hypotheek)

Het eigen vermogen wordt aangehouden in overeenstemming met de vereisten volgens Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven'. Hieronder valt de onderverdeling van algemene reserve en

bestemmingsfondsen. Bestemmingsfondsen worden onderscheiden van de algemene reserve omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven, die door derden is aangebracht. Stortingen door het ministerie van OCW, ter versterking van het Revolving Fund, worden rechtstreeks toegevoegd aan het bestemmingsfonds.

Voorziening

Voor risico's die voortvloeien uit het verstrekken van financieringen aan derden wordt een voorziening gevormd. Bij de vorming van deze voorziening wordt ten eerste rekening gehouden met de op de balansdatum bekende risico's op basis van een individuele beoordeling van grote posten. Daarnaast wordt een deel van de voorziening dynamisch gevormd op basis van de omvang van de laagrentende leningen die voor rekening en risico van het Restauratiefonds komen. Jaarlijks vindt een statische toets plaats, waarbij een soll-positie van de voorziening wordt opgebouwd. In 2011 is een voorziening gevormd voor de negatieve marktwaarde van renteswaps. Met de toepassing van kostprijs hedge accounting zal deze voorziening naar rato van de gewogen gemiddelde looptijd van de renteswaps vrijvallen.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Rentemarge

Rentebaten en rentelasten worden op basis van het toerekeningbeginsel verantwoord in de staat van baten en lasten voor alle rentedragende instrumenten.

Provisie-opbrengsten

De aan geldnemers in rekening gebrachte kosten voor de verstrekking van financieringen worden als opbrengst verantwoord op het moment van het verlijden van de (hypotheek)akte.

6.4 Toelichting op de balans

1. Portefeuille Financieringen

(Bedragen x € 1.000,-)

	2012	2011
a. Laagrentende leningen	356.303	338.913
b. Financieringen Restauratiefondsplus-hypotheek	2.612	0
c. Totaal-financieringen	226.443	215.959
d. Financiering OCW	7.655	10.455
e. Restauratiefonds-hypotheken voor derden	16.797	15.133
f. Cultuurfonds-hypotheken	26.327	24.901
g. Varend Monument-Leningen	236	227
Schuldrest per 31 december	636.373	605.588

AD A. Laagrentende leningen

(Bedragen x € 1.000,-)

	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	338.913	316.672
Bij: opgenomen bedragen	36.749	41.034
rente	4.563	4.204
Af: aflossingen en rente	23.922	22.997
Schuldrest per 31 december	356.303	338.913

In deze portefeuille is een USD-lening (4,124 miljoen USD of 3,114 miljoen euro) opgenomen. Deze is gewaardeerd tegen de koers van 31 december 2012. Het betreft de financiering van de monumentenfonds en restauratieprojecten op de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba.

Voor deze leningen vindt hypotheekvestiging plaats. Veelal betreft dit een tweede (of lagere) hypotheek. Voor een beperkt aantal leningen vindt geen hypotheekvestiging plaats en worden ook geen andere zekerheden verstrekt. Het totaal van deze leningen zonder hypotheekvestiging bedroeg per 31 december 2012: 3.581.000 euro (2011: 3.675.000 euro), waarvan 3,114 miljoen euro voor de financiering van hierboven genoemde monumentenfonds en restauratieprojecten op de voormalige Nederlandse Antillen en Aruba. Voor een bedrag van 31,1 miljoen euro in 2012 (2011: 33,3 miljoen euro) is tevens gemeentegarantie verkregen.

Het verloop van de portefeuille naar aantallen en rentepercentages is als volgt:

	2012		2011	
	aantal	rente perc.	aantal	rente perc.
Lopende leningen per 1 januari	5.853	1,26%	5.653	1,23%
Bij: verstrekkingen	337	1,50%	408	1,45%
Af: aflossingen	192	1,75%	208	1,16%
Lopende leningen per 31 december	5.998	1,28%	5.853	1,26%

AD B. Financieringen Restauratiefondsplus-hypotheek

(Bedragen x € 1.000,-)

Het verloop van de portefeuille van schuldrest is als volgt:

	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	-	-
Bij: opgenomen bedragen	2.638	-
rente	15	0
Af: aflossingen en rente	41	-
Schuldrest per 31 december	2.612	0

Het verloop van de portefeuille naar aantallen en rentepercentages is als volgt:				
	2012		2011	
	aantal	rente perc.	aantal	rente perc.
Lopende leningen per 1 januari	0	0,00%	0	0,00%
Bij: verstrekkingen	4	1,50%	0	0,00%
Af: aflossingen	0	0,00%	0	0,00%
Lopende leningen per 31 december	4	1,50%	0	0,00%

Deze leningen worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij een eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. Leningen aan A.O.M.'s kunnen als achtergestelde lening zijn verstrekt. Per 31 december 2012 zijn er geen achtergestelde leningen verstrekt.

AD C. Totaal-financieringen		
(Bedragen x € 1.000,-)		
Dit betreft de verstrekte Bouwrekeningen, Annuïteitenleningen, Aflossingsvrije leningen en overige leningen tegen marktconforme tarieven.		
	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	215.959	221.070
Bij: opgenomen bedragen	50.477	66.096
rente	10.633	10.802
Af: aflossingen en rente	50.626	82.009
Schuldrest per 31 december	226.443	215.959

Het verloop van de portefeuille naar aantallen en rentepercentages is als volgt:				
	2012		2011	
	aantal	rente perc.	aantal	rente perc.
Lopende leningen per 1 januari	4.206	5,12%	4.448	5,19%
Bij: verstrekkingen	677	4,41%	765	4,50%
Af: aflossingen	1.131	5,37%	1.007	5,64%
Lopende leningen per 31 december	3.752	4,93%	4.206	5,12%

	2012	2011
Gemeentegarantie (met o.a. recht van hypotheek)	55.355	59.669
Verpanding van overheidssubsidie	1.812	1.577
Recht van hypotheek	169.276	154.713
Schuldrest per 31 december	226.443	215.959

In bovenstaande tabel staan de zekerheden vermeld die per ultimo ten grondslag liggen aan de portefeuille Totaal-financieringen. Hierbij de aantekening dat alleen de ‘hoofdzekerheden’ waaronder een financiering is verstrekt, zijn aangegeven. In de praktijk komen vele combinaties van zekerheden voor. Het deel dat is verstrekt onder ‘recht van hypotheek’ is het deel van de portefeuille dat voor rekening en risico van het Restauratie-fonds is verstrekt aan eigenaren van rijksmonumenten.

AD D. Financiering ministerie van OCW		
(Bedragen x € 1.000,-)		
Het verloop van de portefeuille van schuldrest is als volgt:		
	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	10.455	13.217
Bij: opgenomen bedragen	-	-
rente	-	38
Af: aflossingen en rente	2.800	2.800
Schuldrest per 31 december	7.655	10.455

Deze financiering is aan het ministerie van OCW verstrekt ten behoeve van door het ministerie afgegeven ‘kanjersubsidie’-beschikkingen. Jaarlijks wordt voor rente en aflossing van deze lening 2,8 miljoen euro ontvangen van het ministerie van OCW. De daadwerkelijke looptijd is daarmee afhankelijk van de in rekening te brengen rente. Over deze lening wordt door het ministerie van OCW een marktconforme rente vergoed, als en voor zover het saldo aan nog uit te betalen (normale) rijkssubsidies lager is dan 13,6 miljoen euro.

AD E. Restauratiefonds-hypotheken voor derden
(Bedragen x € 1.000,-)

De Regionale Restauratiefonds-hypotheken zijn verstrekte leningen uit de regionale restauratiefondsen.

Het verloop van de portefeuille van schuldrest is als volgt:

	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	15.133	13.210
Bij: opgenomen bedragen	2.336	2.660
rente	248	221
Af: aflossingen en rente	919	958
Schuldrest per 31 december	16.797	15.133

De leningen worden verstrekt onder het recht van hypotheek voor risico van de desbetreffende gemeenten, provincies en fondsen.

Het verloop van de Restauratiefonds-hypotheken aan derden naar aantallen en rentepercentages is als volgt:

	aantal	2012 rente perc.	aantal	2011 rente perc.
Lopende leningen per 1 januari	158	1,52%	130	1,53%
Bij: verstrekkingen	26	1,50%	30	1,50%
Af: aflossingen	2	1,52%	2	1,52%
Lopende leningen per 31 december	182	1,51%	158	1,52%

AD F. Cultuurfonds-hypotheken
(Bedragen x € 1.000,-)

De Cultuurfonds-hypotheken zijn verstrekte leningen uit de provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten.

Het verloop van de portefeuille van schuldrest is als volgt:

	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	24.901	19.931
Bij: opgenomen bedragen	2.483	5.876
rente	396	356
Af: aflossingen en rente	1.454	1.262
Schuldrest per 31 december	26.327	24.901

De leningen worden verstrekt voor risico van het Restauratiefonds met als zekerheid het recht van hypotheek. Voor een beperkt deel van de portefeuille is tevens gemeentegarantie verkregen.

AD G. Varend Monument-leningen
(Bedragen x € 1.000,-)

De Varend Monument-Leningen zijn verstrekte leningen uit het Fonds Varend Erfgoed.

Het verloop van de portefeuille van schuldrest is als volgt:

	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	227	232
Bij: opgenomen bedragen	60	25
rente	3	4
Af: aflossingen en rente	54	34
Schuldrest per 31 december	236	227

De leningen worden verstrekt voor risico van het Restauratiefonds. Als zekerheid is bij deze leningen pandrecht op de gefinancierde schepen bedongen.

2. ZERO-leningen				
(Bedragen x € 1.000,-)				
De door gemeenten bij het Restauratiefonds belegde subsidie-op-termijn wordt deels gebruikt voor de financiering van de portefeuille Totaal-financieringen en wordt deels als zero-lening belegd bij banken. Het verloop van de portefeuille zero-leningen naar schuldrest en rentepercentages is als volgt:				
	2012		2011	
	bedrag	rente perc.	bedrag	rente perc.
Schuldrest per 1 januari	65.539	5,60%	72.991	5,94%
Bij: opgenomen bedragen	-	0,00%	-	0,00%
rente	3.384		3.648	
Af: aflossingen en rente	11.318	6,55%	11.100	7,70%
Schuldrest per 31 december	57.605	5,46%	65.539	5,60%

3. Onderhandse leningen				
(Bedragen x € 1.000,-)				
	2012		2011	
	bedrag	rente perc.	bedrag	rente perc.
Schuldrest per 1 januari	395	4,00%	473	4,00%
Bij: opgenomen bedragen	16	0,00%	19	0,00%
Af: aflossingen en rente	95	4,00%	97	4,00%
Schuldrest per 31 december	316	4,00%	395	4,00%

Dit betreft een uitgezette lening bij ABN AMRO.

4. Vorderingen		
(Bedragen x € 1.000,-)		
De specificatie is als volgt:		
	2012	2011
a. Brom rekeningen-courant	82	156
b. Rekeningen-courant gemeenten en provincies	55	267
c. Overige vorderingen	8.761	6.587
d. Overlopende activa	1.525	17
	10.423	7.027

- a. Brom rekeningen-courant

De maximale kredietlimiet bedraagt per 31 december 2012: 2,0 miljoen euro (per 31 december 2011: 3,0 miljoen euro).
- c. Overige vorderingen

Dit betreft voornamelijk de saldi van diverse rekeningen-couranten van diverse klanten.
- b. Rekeningen-courant gemeenten en provincies

De maximale kredietlimiet bedraagt per 31 december 2012: 12,0 miljoen euro (per december 2011: 12,5 miljoen euro).
- d. Overlopende activa

Nog te ontvangen rente.

5. Op voorschot betaalde BRIM-subsidies		
(Bedragen x € 1.000,-)		
	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	25.646	1.748
Bij: opgenomen bedragen	45.299	32.758
Af: aflossingen en rente	49.981	8.860
Schuldrest per 31 december	20.964	25.646

Met het ministerie van OCW is een overeenkomst gesloten ter voorfinanciering van BRIM subsidies. Het maximale bedrag aan voorfinanciering bedraagt 52 miljoen euro, zijnde een jaarschijf van de door het ministerie beschikte bedrag aan BRIM subsidie .

6. Liquide middelen		
(Bedragen x € 1.000,-)		
Hieronder zijn opgenomen:	2012	2011
Saldi bij bankinstellingen	24.821	60.690
	<u>24.821</u>	<u>60.690</u>

Het saldi bij bankinstellingen en het ministerie van Financiën is, op deposito's en spaarrekeningen, tegen geldmarkt conforme tarieven uitgezet.

7. Revolving Fund		
(Bedragen x € 1.000,-)		
	2012	2011
Bestemmingsfonds	278.648	278.535
Algemene reserve	76.513	72.148
Totaal vastgelegd vermogen	<u>355.161</u>	<u>350.683</u>

Bestemmingsfonds

Het bestemmingsfonds is gevormd uit dotaties van de overheid ten behoeve van te verstrekken laagrentende leningen. Het verloop van het bestemmingsfonds is als volgt:

	2012	2011
Stand per 1 januari	278.535	275.262
Dotaties	113	3.273
Stand 31 december	<u>278.648</u>	<u>278.535</u>

In 2012 zijn er geen dotaties gestort door het ministerie van OCW in het Revolving Fund. In 2012 is 113.000 euro subsidie ontvangen van het ministerie van OCW voor het verstrekken van Restauratiefonds-hypotheken.

Algemene reserve

De algemene reserve is gevormd uit resultaten van het Restauratiefonds. Het verloop is als volgt:

	2012	2011
Stand per 1 januari	72.148	70.029
Dotaties (winstbestemming 2012)	4.365	2.119
Stand 31 december	<u>76.513</u>	<u>72.148</u>

8. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheek		
(Bedragen x € 1.000,-)		
	2012	2011
Stand per 1 januari	-	-
Dotatie	18.000	-
Winstbestemming 2012	271	
Stand 31 december	18.271	-

In 2012 is het Revolving Fund voor de Restauratiefondsplus-hypotheek in het leven geroepen ter financiering van grotere restauratieprojecten van rijksmonumenten die geen woonhuis zijn. Het ministerie van OCW heeft in 2012 een dotatie gedaan van de eerste tranche van 18 miljoen euro in het Revolving Fund.

9. Voorzieningen		
(Bedragen x € 1.000,-)		
	2012	2011
Voorziening voor insolventie	16.278	15.417
Voorziening voor renteswaps	1.719	2.570
	17.997	17.987

Voorziening voor insolventie		
	2012	2011
Stand per 1 januari	15.417	14.297
Bij: Toevoeging	1.340	1.190
Af: Onttrekking	479	70
Stand 31 december	16.278	15.417

De voorziening voor insolventie wordt jaarlijks berekend, waarbij de hoogte van de voorziening wordt vastgesteld op basis van een aantal factoren. Dit zijn de ontwikkeling van de portefeuilles, de rentemarge, het risicoprofiel van de debiteuren en de daadwerkelijk ten laste van de voorziening gebrachte posten. Op basis van de berekening van de voorziening wordt bepaald of er al dan niet een dotatie aan de voorziening moet worden gedaan.

Voorziening voor renteswaps		
	2012	2011
Stand per 1 januari	2.570	0
Bij: Toevoeging	0	2.570
Af: Vrijval	851	0
Stand 31 december	1.719	2.570

Voorziening voor renteswaps
Per 2012 past het Restauratiefonds kostprijs hedge accounting toe op de renteswaps in relatie tot haar leningen portefeuille. Dit betekent dat de conform de verslagleggingsregels de hedge strategie is gedocumenteerd en een hedge relatie is opgesteld tussen het hedged item (activa positie) en het hedge instrument. Jaarlijks wordt een (kwantitatieve) effectiviteitstoets uitgevoerd om de effectiviteit van de hedge relatie te bepalen.

Bij het toepassen van kostprijs hedge accounting wordt een voorziening gevormd voor het ineffectieve deel van de hedge relatie. De (in-)effectiviteit van de hedge relatie is over 2012 vastgesteld op nihil. De in 2011 gevormde voorziening voor renteswaps wordt conform de richtlijnen van R]290 over de resterende looptijd van de renteswaps geamortiseerd in de staat van baten en lasten. Over 2012 is de amortisatie van de voorziening voor renteswaps vastgesteld op 851.252 euro en geboekt ten bate van het resultaat. De renteswaps hebben per 31 december 2012 een negatieve marktwaarde van -3.674.778 euro.

10. Onderhandse leningen				
(Bedragen x € 1.000,-)				
Het verloop van de portefeuille naar schuldrest is als volgt:				
	2012		2011	
	bedrag	rente perc.	bedrag	rente perc.
Schuldrest per 1 januari	58.865	4,32%	87.757	4,40%
Bij: opgenomen	20.000	1,41%	11.000	3,32%
Af: afgelost	9.517	5,16%	39.892	4,24%
Schuldrest per 31 december	69.347	3,36%	58.865	4,32%

Aan de geldgevers zijn de volgende zekerheden verstrekt:

- verpanding van (bij dezelfde geldgevers) uitgezette zero-leningen;
- verpanding van hypothecaire vorderingen met gemeentegarantie;
- voor zover de aangetrokken gelden zijn gebruikt voor de financiering van rijksmonumenten, is de achterborg overeenkomst van toepassing.

Het totaal aan verstrekte zekerheden is gelijk aan het bedrag van de schuldrest per balansdatum.

In deze portefeuille is een USD-lening (303.000 euro) opgenomen. Deze is gewaardeerd tegen de koers van 31 december 2012.

11. Regionale Restauratiefondsen		
(Bedragen x € 1.000,-)		
	2012	2011
Stand per 1 januari	29.667	27.819
Bij: gestort door samenwerkingpartners	1.800	2.153
rente	51	16
vervallen termijnen	246	221
Af: opgenomen	131	446
beheervergoeding	84	73
Schuldrest per 31 december	31.549	29.667

Van dit bedrag is per 31 december 2012 16,8 miljoen euro aangewend in de vorm van Regionale Restauratiefonds-hypotheken. Er zijn geen zekerheden en looptijd overeengekomen.

12. Cultuurfondsen voor monumenten		
(Bedragen x € 1.000,-)		
	2012	2011
Stand per 1 januari	25.583	25.096
Bij: gestort door Prins Bernard Cultuurfonds en VSB-fonds	0	202
rente	7	49
vervallen termijnen	392	360
Af: opgenomen	0	0
beheervergoeding	132	124
Schuldrest per 31 december	25.850	25.583

Per 31 december 2012 is, inclusief de bijdrage van het Restauratiefonds, 26,3 miljoen euro aangewend in de vorm van Cultuurfonds-hypotheken. Er zijn geen zekerheden en looptijd overeengekomen.

13. Het Fonds Varend Erfgoed		
(Bedragen x € 1.000,-)		
	2012	2011
Stand per 1 januari	162	159
Bij: gestort door VSB-fonds	0	0
rente	0	0
vervallen termijnen	3	4
Af: opgenomen	0	0
beheervergoeding	1	1
Schuldrest per 31 december	164	162

Per 31 december 2012 is, inclusief de bijdrage van het Restauratiefonds, 236.000 euro aangewend in de vorm van Varend Monument-leningen. Er zijn geen zekerheden en looptijd overeengekomen.

14. Belegde Subsidies-op-termijn

(Bedragen x € 1.000,-)

Dit betreft de door de gemeenten belegde gelden

Het verloop van de portefeuille naar schuldrest is als volgt:

	2012	2011
Schuldrest per 1 januari	87.817	95.698
Bij: belegde bedragen	1.021	569
rente	4.550	5.055
Af: uitgekeerd	11.820	13.314
Schuldrest per 31 december	81.568	88.008
nog bij te schrijven rente	171-	191-
Balanswaarde per 31 december	81.397	87.817
Belegging Pandgarant	255	382
Balanswaarde per 31 december	81.652	88.199

Het verloop van de portefeuille naar aantallen en rentepercentages is als volgt:

	2012		2011	
	bedrag	rente perc.	bedrag	rente perc.
Lopende beleggingen per 1 januari	3.433	5,41%	3.937	5,48%
Bij: nieuwe beleggingen	41	3,32%	27	4,47%
Af: uitgekeerd	468		531	
Lopende beleggingen per 31 december	3.006	5,31%	3.433	5,41%

15. Kortlopende schulden

(Bedragen x € 1.000,-)

	2012	2011
a. Nog uit te betalen rijkssubsidies	100.810	136.703
b. Brom rekeningen-courant	7.046	10.619
c. Rekeningen-courant gemeenten en provincies	11.983	13.684
d. Garantiefondsen	4.070	4.070
e. Bouwkredieten	19.019	22.112
f. Overige schulden	3.792	2.545
g. Overlopende passiva	3.790	4.006
	150.510	193.739

A. Nog uit te betalen rijkssubsidies

	2012	2011
Brrm-budget	24.941	25.902
Brom-budget art 11 (meerjarig onderhoud kerken)	10.557	12.797
Brim-budget art 43 (restauratieachterstand)	29.115	48.950
Budgetten regeling grootschalige restauraties (Brgr 1 t/m 4)	4.670	6.481
Extra dotatie 2008 (Rerrm 2009)	-	-
Gelden WWI	17	4.112
Restauratieregeling 2010/2011	25.863	34.061
Regeling stadsherstellichamen	401	2.000
Restauratieregeling 2012	2.000	
Herbestemming wind en waterdicht	3.244	2.400
	100.810	136.703

De rentebaten over nog uit te betalen rijkssubsidies komen ten gunste van het Revolving Fund. De afwikkeling van de bovengenoemde nog uit te betalen subsidies per 31 december vindt plaats naar gelang de toegekende subsidies worden opgevraagd. De uitbetaling geschiedt aan de hand van door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of gemeenten geaccordeerde declaraties.

b. Brom rekeningen-courant

Dit betreft rekening-courantfaciliteiten voor eigenaren van kerken, die per balansdatum een creditstand tonen.

c. Rekeningen-courant gemeenten en provincies

Dit betreft rekening-courantfaciliteiten met gemeenten en provincies, die per balansdatum een creditstand tonen.

d. Garantiefondsen

Dit betreft de door gemeenten bij het Restauratiefonds aangehouden garantiefondsen ter dekking van eventuele verliezen op financieringen verstrekt onder gemeentegarantie.

e. Bouwrekeningen

Dit betreft de Bouwrekeningen, die per 31 december een creditsaldo tonen. Dit creditsaldo is het gevolg van nog niet opgenomen bedragen bij al ingegane leningen, alsmede gestorte en nog niet uitbetaalde eigen bijdragen. De gemiddelde rentevergoeding over deze Bouwrekeningen bedraagt 1,82% (2011: 1,85%).

f. Overige schulden

De overige schulden betreffen voornamelijk de saldi van diverse rekeningen-courant, die alle direct opvraagbaar zijn.

g. Overlopende passiva

Dit betreft voornamelijk aan geldgevers nog te betalen rente en van geldnemers vooruit ontvangen rente.

Belegging subsidie op termijn

	2012	2011
Reeds gecontracteerd maar nog niet ingegaan	5.000	4.000

De belegging subsidie- op-termijn is de verplichting die is aangegaan om een bedrag op termijn als subsidie uit te betalen. De verplichting is met de gemeente aangegaan, maar de subsidiebeschikking is nog niet ingegaan. Het betreft een voorlopige beschikking.

Financiële instrumenten

Vanwege afdichting van het rente en valuta risico lopen per ultimo van het jaar verschillende financiële contracten:

Rente Swaps

Om renterisico's af te dekken, zijn de volgende renteswaps gecontracteerd:

- voor 87,5 miljoen euro renteswap contracten, waarbij een vaste rente wordt betaald van gemiddeld 2,75% en een variabele rente wordt ontvangen op basis van het zesmaands euribor. Deze contracten kennen looptijden tot 30 juni 2020.
- voor 3 miljoen euro renteswap contracten, waarbij een variabele rente op basis van het 6-maands euribor wordt betaald en een vaste rente van 3,8% wordt ontvangen. Deze contracten kennen looptijden tot 6 december 2021.

De renteswaps hebben per 31 december 2012 een negatieve marktwaarde van -3.674.778 euro. In het kader van kostprijs-hedge accounting is een kwantitatieve effectiviteitstoets uitgevoerd, waarbij een effectiviteit is vastgesteld van 100%. Dit heeft tot gevolg dat er over 2012 geen voorziening voor ineffectiviteit hoeft te worden gevormd.

Om valutarisico's op rentestromen af te dekken, is er een Cross Currency Interest Rate Swap gecontracteerd:

- De uitstaande hoofdsom van de Cross Currency Interest Rate Swap bedraagt per 31 december 2012.
- USD 400.000, waarbij een vaste rente in USD wordt betaald van gemiddeld 5,6%.

- EUR 315.880, waarbij een vaste rente wordt ontvangen van gemiddeld 4,0%.

De activa positie waarvoor de renteswaps zijn aangetrokken ter afdekking van het renterisico in de portefeuille marktconforme leningen wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. De netto marktwaarde positie (marktwaarde activa verminderd met de marktwaarde passiva inclusief renteswaps) van de portefeuille marktconforme financieringen is positief. De negatieve marktwaarde op de renteswaps wordt volledig gecompenseerd door de positieve marktwaarde op uitgezette leningen. Het Restauratiefonds heeft als beleid om alleen actuele openstaande posities af te dekken om daarmee het renterisico te beperken. De overeenkomsten die zijn gesloten met financiële instellingen ten behoeve van het aangaan van derivaattransacties kennen geen bijstortverplichting als gevolg van marktwaarde ontwikkelingen van derivaten.

Dit contract kent een looptijd tot 1 december 2016.

Wet op het financieel toezicht

Een deel van de activiteiten van het Restauratiefonds valt onder de werking van de Wet financieel toezicht (onderdeel 'bankstatus'). Hiervoor is van De Nederlandsche Bank een ontheffing ontvangen. De activiteiten waarvoor ontheffing is verkregen, betreffen specifiek zogenaamde niet-professionele partijen die bij het Restauratiefonds gelden aanhouden. Bij banken is op dergelijke gelden het depositogarantiestelsel van toepassing. Deze ontheffing is door De Nederlandsche Bank in 2006 verleend en wordt voor een periode van 3 jaar afgegeven. In 2012 is de ontheffing wederom voor een periode van 3 jaar verlengd.

6.5 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Actief

Laagrentende leningen

	2012	2011
Reeds gecontracteerd maar nog niet ingegaan	21.100	15.400

Totaal-financieringen

	2012	2011
Totale kredietlimiet Bouwkredieten	151.500	186.200
Af: uitbetaald	90.900	111.700
Kredietruimte	60.600	74.500
Toegezegd	14.400	16.700
	75.000	91.200

De hierbij 'toegezegde' financieringen zijn een raming van de te verwachten productie aan leningen uit de openstaande offertes per 31 december 2012.

De voorwaarden van deze ontheffing zijn onder andere:

- de som van de bij het Restauratiefonds, door niet-professionele partijen, aangehouden gelden, mag maximaal 3% van de totale toevertrouwde middelen bedragen. Per 31 december 2012 was dit percentage 0,55% (eind 2011 was deze 0,95%);
- het bedrag van de door niet-professionele partijen bij het Restauratiefonds aangehouden middelen bedroeg per 31 december 2012 3,637 miljoen euro (2011: 6,391 miljoen euro). Dit bedrag moet worden gedekt door een bancaire garantstelling. Deze garantstelling is afgegeven door de Rabobank voor een (maximum)bedrag van 20 miljoen euro.

Nationaal Restauratiefonds heeft in 2012 aan al deze voorwaarden voldaan.

6.6 Toelichting staat van Baten en Lasten

Over geheel 2012 is een positief resultaat behaald van 4,636 miljoen euro (2011: 2,119 miljoen euro) tegenover een begroot resultaat van 2,585 miljoen euro.

De rentebaten over 2012 zijn uitgekomen op 18,679 miljoen euro (2011: 19,143 miljoen euro) en zijn in lijn met de begrote rentebaten van 18,765 miljoen euro voor 2012. De rentelasten over 2012 zijn uitgekomen op 8,637 miljoen euro (2011: 9,245 miljoen euro) en zijn lager dan begroot (8,955 miljoen euro). De rentebaten en rentelasten zijn nagenoeg conform begroting uitgekomen. De daling van de rentebaten en de rentelasten ten opzichte van 2011 worden voor een groot deel verklaard door de dalende rente op de kapitaalmarkten. De over 2012 gerealiseerde rentemarge is 11,403 miljoen euro (2011: 11,661 miljoen euro) tegen een begrote rentemarge van 10,560 miljoen euro, waarbij de rentemarge zich conform verwachting heeft ontwikkeld.

De ontvangen afsluitprovisies over 2012 bedragen 984.000 euro (2011: 927.000 euro) en zijn nagenoeg conform begroting (980.000 euro) uitgekomen. Hetzelfde geldt voor de vergoeding op betaalfuncties over 2012, die is uitgekomen conform begroting op 678.000 euro.

De dotatie aan de voorziening voor insolventie is 1.340.000 euro (2011: 1.190.000 euro) hoger uitgekomen dan begroot (900.000 euro) als gevolg van een toename in het kredietrisico in de portefeuille leningen als gevolg van de verslechterde economische situatie. De voorziening voor renteswaps zal naar verwachting de komende jaren vrijvallen naar rato van de gewogen gemiddelde looptijd van de renteswaps. De keuze om per 2012 kostprijs hedge accounting toe te passen op de portefeuille renteswaps heeft tot een vrijval van een deel van de voorziening geleid. Over 2012 is de vrijval van de voorziening berekend op 851.000 euro. De gedeeltelijke vrijval van de voorziening was niet begroot voor 2012.

De door Fondsenbeheer doorbelaste beheerkosten zijn over 2012 lager uitgevallen dan begroot. De werkelijke beheerkosten over 2012 bedragen 7,059 miljoen euro (2011: 6,470 miljoen euro) tegenover de begrote beheerkosten van 7,480 miljoen euro. De lagere beheerkosten ten opzichte van de begroting worden voor een groot deel verklaard door lagere personele kosten als gevolg van de latere invulling van vacatures dan gepland.

De overige kosten over 2012 zijn uitgekomen op 1,249 miljoen euro (2011: 1,560 miljoen euro) ten opzichte van gebudgetteerde overige kosten van 1,635 miljoen euro.

16. Rentemarge

(Bedragen x € 1.000,-)

	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Vorderingen op kredietinstellingen	3.384	3.396	3.648
Portefeuille financieringen	15.271	15.327	15.381
Overige	25	41	114
Totaal Rentebaten	18.679	18.765	19.143
Schulden aan kredietinstellingen	2.402	2.723	2.724
Schulden aan klanten	4.867	5.227	5.481
Rente op swaps	1.367	980	1.037
Overige	1	25	3
Totaal rentelasten	8.637	8.955	9.245
Rentebaten over nog uit te betalen subsidies	1.362	750	1.763
Rentemarge	11.403	10.560	11.661

Portefeuille financieringen

	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Totaal-financieringen	10.392	11.897	11.197
Laagrentende leningen	4.879	4.430	4.172
Overige	0	0	12
Totaal portefeuille financieringen	15.271	15.327	15.381

Schulden aan klanten

	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Rente belegde Subsidie-op-termijn	4.397	4.725	4.888
Overige	470	502	593
	4.867	5.227	5.481

Rentemarges			
	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Rentemarge financieringen	4.962	4.730	5.223
Rentemarge Revolving Fund	4.867	4.830	4.412
Rentebaten over nog uit te betalen subsidies	1.362	750	1.763
Overige rentebaten	213	250	263
Totaal	11.403	10.560	11.661

19. Ontvangen Prouisies (Bedragen x € 1.000,-)			
	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Afsluitkosten financieringen	984	980	927
Vergoeding betaalfuncties	678	680	963
Totaal	1.662	1.660	1.890

18. Overige Baten (Bedragen x € 1.000,-)			
	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Vergoeding cursusproject en verkoop documentatie	95	130	107
Overige	273	250	251
Totaal	368	380	358

19. Beheerkosten

Dit betreft de door Fondsenbeheer Nederland B.V. te Hoevelaken in rekening gebrachte kosten voor het gevoerde beheer.

kredietrisico's in de huidige kredietportefeuilles in relatie tot de aanwezige voorziening.

20. Dotatie aan de voorzieningen

Dotatie aan de voorziening voor insolventie

De dotatie aan de voorziening voor insolventie betreft de mutatie van de voorziening. De dotatie is ingegeven door de actuele inschatting van de

Dotatie aan de voorziening renteswaps

De dotatie aan de voorziening voor renteswaps is het ineffectieve deel van de negatieve marktwaarde van de renteswaps. De effectiviteitstoets laat een ineffectiviteit zien van nihil.

21. Overige lasten (Bedragen x € 1.000,-)			
	Gerealiseerd 2012	Begroting 2012	Gerealiseerd 2011
Bestuurskosten	119	140	120
Accountantskosten	83	75	75
Extern jaarverslag	5	20	17
Brochures en promoties	294	350	286
Advieskosten	60	95	163
Overige algemene kosten	688	955	898
	1.249	1.635	1.560

De beloning aan bestuursleden inclusief vergoeding voor gemaakte kosten bedraagt per jaar:

Voorzitter	35.000 euro per jaar
Vice-voorzitter en penningmeester	13.500 euro per jaar
Lid Financiële Commissie	13.500 euro per jaar
Overige bestuursleden	8.750 euro per jaar

Er zijn geen vergoedingen, leningen, garantie en dergelijke verstrekt aan bestuursleden.

7. Overige gegevens

Controleverklaring

Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen verklaring.

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

In de statuten zijn geen bepalingen opgenomen omtrent de resultaat-bestemming. De bestemming van het resultaat is derhalve voor behouden aan het bestuur van het Restauratiefonds.

Bestemming van het resultaat over het boekjaar 2011

De jaarrekening is besproken in de bestuursvergadering van 28 maart 2012 en op hoofdlijnen goedgekeurd. De definitieve vaststelling en goedkeuring van de jaarrekening heeft plaats gevonden op 26 april 2012 middels een schriftelijke ronde met het bestuur. Het bestuur heeft de bestemming van het resultaat vastgesteld. Het resultaat is toegevoegd aan de algemene reserve Revolving Fund.

Bestemming van het resultaat over het boekjaar 2012

Het resultaat over het boekjaar 2011 ten bedrage van 4.636.000 euro wordt geheel ten gunste van de algemene reserve gebracht. Dit is aldus in deze jaarrekening verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen gebeurtenissen na balansdatum plaatsgevonden die vermeld moeten worden in de jaarstukken.

Hoewelaken, 3 april 2013

Bestuur

Professor mr. P. van Vollenhoven

Mr. B. Staal

Mevrouw A. van den Berg

M.W.J. Hinssen

Mevrouw A. van Vliet-Kuiper

Mevrouw mr. M.M.R. Monsanto

P. Blom

Mevrouw M.M. Kool

voorzitter tot 1 januari 2013

vice-voorzitter tot 1 januari 2013, voorzitter per 1 januari 2013

bestuurslid en penningmeester tot 1 januari 2013

penningmeester per 1 januari 2013

secretaris

8. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Het bestuur van Stichting Nationaal Restauratiefonds

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2012 van Stichting Nationaal Restauratiefonds te Zeist gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over 2012 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Uerantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Uerantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijking van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van

de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Nationaal Restauratiefonds per 31 december 2012 en van het resultaat over 2012 in overeenstemming met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven.

Zwolle, 19 maart 2013

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: H. Roose RA

9. Organisatiestructuur

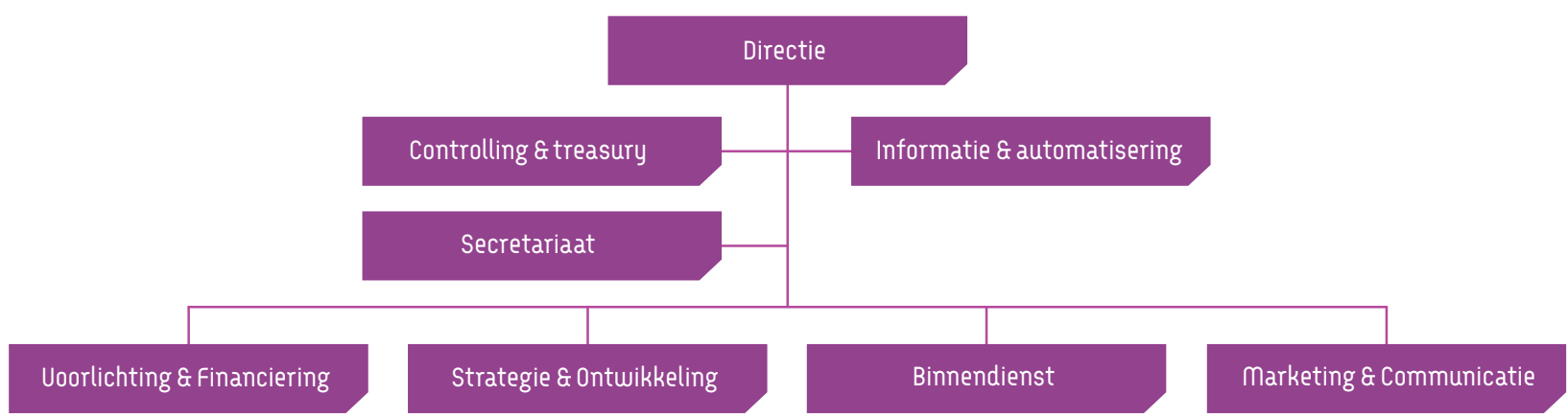
Nationaal Restauratiefonds heeft de organisatie en dagelijkse bedrijfsvoering ondergebracht bij Fondsenbeheer Nederland B.V. te Hoevelaken. Fondsenbeheer Nederland is een onderdeel van Rabo Vastgoedgroep en stelt zaken als huisvesting, personeel, ICT en financiële kennis beschikbaar. Fondsenbeheer Nederland heeft geen invloed op de bedrijfsvoering of het beleid van het Restauratiefonds. Dat wordt bepaald door het bestuur.

Accountant
Deloitte Accountants B.V. te Zwolle

Directie
Mr. P. Siebinga Directeur

Nationaal Restauratiefonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41181555.
BTW-identificatienummer NL 0085.15.220.B.01.

Binnen Fondsenbeheer Nederland B.U. is de organisatie voor Nationaal Restauratiefonds als volgt georganiseerd:

10. Nawoord

Hoe het begon..

Dat er in Nederland nog monumenten zijn, hebben wij absoluut – in eerste instantie – te danken aan het particulier initiatief: betrokken burgers, eigenaren van monumenten en liefhebbers van cultuur, traditie, architectuur en landschap. Het opstellen van de Monumentenlijst, van wat je moest behouden, was zelfs particulier initiatief. De Rijksoverheid raakte pas in de begin 60-er jaren van de vorige eeuw bij de monumentenwereld betrokken met de lancering van haar eerste Monumentenwet en vanaf dat moment ging de overheid de monuminten ook financieel steunen. En er kwam zelfs een Rijksmonumentenlijst. Deze subsidies werden echter tijdens de economische recessie in Nederland - begin 80-er jaren - gedurende maar liefst 15 jaar lang bevroren! Met als gevolg dat er een financieringstekort van zo'n 635 miljoen euro ging ontstaan op toegezegde subsidies.

De overheid kwam door de recessie en wellicht door haar korte betrokkenheid bij dit onderwerp haar afspraken op dit gebied niet meer na. Vanuit het departement is in die jaren wel het initiatief genomen om te komen tot de oprichting van een Nationaal Restauratiefonds met als doel om zo efficiënt mogelijk met de resterende middelen te kunnen omgaan. Eigenlijk kregen wij – bij wijze van spreken – als ‘onmogelijke’ opdracht mee om van één subsidiegulden er twee te maken. Tot ieders verrassing hebben wij deze opdracht weten waar te maken door de subsidies a fonds perdu, of anders gezegd de schenkingen, waar dat mogelijk was, om te zetten in aantrekkelijke leningen met een lage rente en een lange looptijd.

Deze mogelijkheden heeft het Nationaal Restauratiefonds weten te bewerkstelligen met de steun en inzet van het Ministerie van Financiën, nadat het Nationaal Restauratiefonds had aangetoond dat de overheid verdiende op iedere subsidie- of leningsgulden. Eveneens toonde het Nationaal Restauratiefonds met een onderzoek aan dat een uitstel van een restauratie de restauratiekosten enorm deed stijgen vanwege toenemende inflatie- en vervalkosten.

Het resultaat is, na 27 jaar, dat wij nu verkeren in een fase dat wij zijn overgegaan van restaureren naar meer planmatig onderhouden. De onderhoudsfinanciering – via leningen - en dan spreek je in Nederland toch over zo'n 70% van onze monumenten, kan het Nationaal Restauratiefonds nu rechtstreeks zelf verzorgen vanuit zijn zogeheten Revolving Fund. Dit Fonds is mede opgebouwd uit de aflossingen van leningen en de rentes over die leningen. De omvang van het Revolving Fund is nu ruim 370 miljoen.

Mijn benoeming tot voorzitter van het Nationaal Restauratiefonds.

In 1985 ben ik totaal onverwacht door minister Brinkman gevraagd om voorzitter te worden van het Nationaal Restauratiefonds. Ik wist niets van het onderwerp financiën, noch van de wereld van de monumenten. Eerlijk gezegd was het departement dan ook buitengewoon ongelukkig met de keuze van deze minister.

De Heer Jessurun – de geestelijke vader van het Nationaal Restauratiefonds – vond mijn benoeming dan ook een historische vergissing. Zijn fonds, het welslagen van zijn idee, liep met deze benoeming toch een enorm gevaar? Ik had de heer Jessurun daarom beloofd om te vertrekken als het niet ging. Maar tot ieders verrassing – ook de mijne eerlijk gezegd – ben ik over de monumentenwereld uitermate enthousiast geworden en werd mijn voorzitterschap een boeiende ontdekkingsreis in een andere wereld. Het is dan ook uitzonderlijk geweest, maar wel buitengewoon plezierig, dat ik 27 jaar het Nationaal Restauratiefonds als voorzitter mocht dienen.

Het Nationaal Restauratiefonds heeft de afgelopen jaren bepleit om het budget voor het in stand houden van de monumenten in twee sporen om te zetten: het onderhoud en de restauratie. Door tijdig onderhoud financieel te ondersteunen, wordt gewaarborgd dat monumenten zo lang mogelijk in goede staat blijven. Omdat veel bouwmaterialen, ondanks goed onderhoud een eindige levensduur hebben, moet ook voor het uitvoeren van restauraties budget worden gereserveerd.

De Open Monumentendagen

De Stichting Open Monumentendag en het Nationaal Restauratiefonds waren in het zelfde jaar opgericht en daardoor heb ik voor vele Open Monumentendagen het startschot mogen lossen. Telkens – bij alle bezoeken aan deze dagen – heb ik mogen ervaren het enorme enthousiasme en de bevlogenheid van alle betrokkenen; eigenaren, vrijwilligers, stichtingsbesturen, wethouders, burgemeesters et cetera voor deze dagen. De bewoners van monumenten toonden zich trots op hun bezit en spraken met grote liefde over hun kostbaar bezit en hobby. Door dit enorm elan, door die liefde waarmee zij aan alle bezoekers vertellen over de geschiedenis van hun monument, is in de samenleving een groot draagvlak gaan ontstaan voor het behoud en het (her)gebruik van monumenten. “Kom niet aan onze monumenten” was een oprecht gemeende en een veel geuite zinsnede. Dit ontstane draagvlak in de samenleving heb ik altijd van onschatbare waarde geacht voor het behoud van onze monumenten en is ook geen vanzelfsprekendheid geweest. Het enthousiasme en de bevlogenheid van de eigenaren en de gebruikers van monumenten heeft ons overtuigd dat de strijd voor het behoud zinvol is.

De monumentenwereld van nu

De wereld van de monumenten is goed georganiseerd en transparant. Bovendien is er een belangrijke rol voor de particulier. Zonder de inzet van de vele particuliere eigenaren waren talloze gebouwde monumenten verloren gegaan. Maar tegelijkertijd kan dat particulier initiatief niet zonder een overheid die kaders schept en randvoorwaarden invult. Een overheid die bovenal een eigen inzet pleegt om de taken van nationaal belang op te pakken en te financieren.

Geen enkele particulier of organisatie is in staat om beschermde stads- en dorpsgezichten te creëren. Geen enkele particulier of organisatie kan een Ecologische Hoofdstructuur realiseren. Die mega-opgaven zijn bestemd voor een handelende overheid. Ik kan het niet nalaten nogmaals te benadrukken dat de Nederlandse overheid er – juist in deze economisch zware tijden – verstandig aan doet te blijven investeren in de restauratie, het onderhoud en waar nodig het herbestemmen van monumenten. Dat is niet alleen goed voor de monumenten zelf, maar voor de hele Nederlandse economie. Het restaureren van monumenten is een arbeidsintensief proces, waardoor elke in monumentenzorg geïnvesteerde euro veel werkgelegenheid oplevert.

Einde met een nieuw begin

Ik heb veel geleerd van de monumentenwereld. Het einde van mijn voorzitterschap bij het Restauratiefonds zie ik dan ook als een nieuw begin met de kennis van nu. Dat brengt me op twee onderwerpen, die vragen om aandacht. In mijn laatste jaar als voorzitter mocht ik het Restauratiefonds-compliment overhandigen aan twee enthousiaste mensen, Willemijn Simon van Leeuwen en Bart Bennis. Zij gaven het Fort bij de Nieuwe Steeg, een voormalige schakel in de Nieuwe Hollandse Waterlinie, een nieuwe bestemming: een educatieve attractie op het gebied van cartografie en navigatie. Het draagt nu de naam GeoFort. Ik werd geraakt door hun verhaal over de weg die zij bewandelden naar de realisatie van GeoFort. Momenteel moeten mensen die monumenten een andere bestemming willen geven nog teveel zelf uitzoeken. Het wiel hoeft niet op nieuw uitgevonden te worden, dat is vaak al lang gebeurd. Het samenbrengen van kennis en ervaring is essentieel. Ik heb met het bezoek aan GeoFort weer ontdekt dat goede herbestemming voor monumenten in de huidige tijd van onschatbare waarde is.

Mijn voorzitterschap van het Nationaal Groenfonds gaf mij ook het inzicht dat het natuurbeleid van de toekomst naar mijn mening veel kan leren van de monumentenwereld. Het rijk kent een referentiekader voor de aanwijzing van de rijksmonumenten, de provincies kennen dat voor de aanwijzing van hun provinciale monumenten en de gemeenten voor hun gemeentelijke monumenten. Door deze aanwijzingen en het bestaan van die drie categorieën is er voor iedereen duidelijkheid op dit gebied. Naar analogie hiervan zou een aanwijzing tot 'rijksnatuurmonument' voor de samenleving duidelijk maken – vergelijkbaar met de aanwijzing van 'rijksmonumenten' – dat het behoud van dit stuk natuur, water, landschap, et cetera, gezien moet worden als een nationaal belang.

Als we kans zien ieder rijksnatuurmonument bovendien te voorzien van een heldere tekst en uitleg over het “waarom hiertoe besloten is”, wordt ook duidelijkheid, transparantie en betrokkenheid gecreëerd. Door de onduidelijkheid op te heffen zullen mensen weer meer het gevoel krijgen; “dit is van ons”. In de afgelopen 27 jaar heb ik als voorzitter van het Nationaal Restauratiefonds mogen aanschouwen hoe in de wereld van de monumentenzorg het subsidie-stelsel geleidelijk aan is omgevormd naar een combinatie van subsidie- en leenstelsel. Natuurlijk besef ik dat ‘vergelijken ongelukkig maakt’, maar toch is het ook in dit opzicht meer dan de moeite waard om van de monumentenwereld te leren.

Ik ben er stellig van overtuigd dat een vergelijkbaar leenstelsel ook kan werken bij de financiering van natuur. Ik zou graag willen verkennen tot in welke mate lenen voor natuurdoelen effectief is. Want net als in de monumentenwereld blijft subsidie nodig voor die gebieden waar het verdienen-vermogen minder groot zal zijn of ontbreekt. Nederland is een klein land waarin de ruimte onder druk staat. In de monumentenwereld zien we vandaag de dag de visie en de geest van Victor de Stuers – die als particulier aan de basis stond van de monumentenzorg - nog steeds terug. Maar de geest van Jac. P. Thijsse – die aan de basis heeft gestaan van het natuurbehoud - is in de natuurwereld grotendeels vervangen door richtlijnen en rapporten. Het ‘sluimerend’ draagvlak is nog steeds groot, maar tegelijkertijd ziet een deel van de samenleving de natuur als een kostenpost, als iets dat “ook wel een beetje minder kan”. Herbestemmen en het ‘rijksnatuurmonument’, het zijn onderwerpen waar ik me sterk voor wil maken. Met behulp van mijn lessen uit 27 jaar Restauratiefonds.

Professor mr. Pieter van Vollenhoven

Nationaal Restauratiefonds

Kantooradres:

Westerdorpsstraat 68
3871 AZ Hoevelaken

Postadres:

Postbus 15
3870 DA Hoevelaken

T (033) 253 94 39

F (033) 253 95 95

info@restauratiefonds.nl

www.restauratiefonds.nl

Fotografie

Vincent van den Hoven, Voorschoten

Ontwerp

PURE., Utrecht

Drukwerk

Drukkerij Roelofs, Enschede

© Nationaal Restauratiefonds 2013

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet, of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

monumenten
leven

*door u en ons
allemaal*

Nationaal Restauratiefonds
Westerdorpsstraat 68
3871 AZ Hoevelaken

Postbus 15
3870 DA Hoevelaken
T (033) 253 94 39
F (033) 253 95 95
info@restauratiefonds.nl
www.restauratiefonds.nl